

เอกสารศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study)
เรื่อง

“นโยบายอินโด - แปซิฟิก : พัฒนาการของ USINDOPACOM”

คำนำ

เอกสารศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study) เรื่อง “นโยบายอินโด - แปซิฟิก : พัฒนาการของ USINDOPACOM” เล่มนี้ จัดทำเพื่อศึกษาพัฒนาการของนโยบายอินโด - แปซิฟิก และการดำเนินการของ USINDOPACOM รวมถึงศึกษาผลกระทบของนโยบายอินโด - แปซิฟิก และการดำเนินการของ USINDOPACOM ที่มีต่อภูมิภาคอาเซียน ตลอดจนเสนอแนะแนวทางการดำเนินการของอาเซียน เพื่อรองรับนโยบายอินโด - แปซิฟิก

กองกำลังสหรัฐภาคพื้นอินโด - แปซิฟิก (United States Indo - Pacific Command: USINDOPACOM) เป็นกองกำลังผสมซึ่งอยู่ในหน่วยงานของกองทัพสหรัฐ มีผู้บัญชาการเป็นทหารอาวุโส กองกำลังสหรัฐ ภาคพื้นอินโด - แปซิฟิกนี้ เป็นกองกำลังที่มีขนาดใหญ่และเก่าแก่ที่สุดในบรรดากองกำลังผสมทั้งหมด ผู้บัญชาการรายงานผ่านสายการบังคับบัญชาต่อประธานาธิบดีผ่านรัฐมนตรีกระทรวงกลาโหม โดยมีกองกำลังสนับสนุนในพื้นที่ อาทิ กองกำลังทางบกสหรัฐประจำแปซิฟิก กองเรือสหรัฐประจำแปซิฟิก หน่วยนาวิกโยธินสหรัฐประจำแปซิฟิก กองกำลังอากาศสหรัฐประจำแปซิฟิก กองกำลังสหรัฐประจำญี่ปุ่น กองกำลังสหรัฐประจำเกาหลี กองกำลังปฏิบัติการพิเศษเกาหลี กองกำลังพิเศษภาคพื้นดินแปซิฟิก เป็นต้น กองกำลังสหรัฐภาคพื้นอินโด - แปซิฟิก มีอาณาเขตครอบคลุมพื้นที่มากกว่า ๑๐๐ ล้านตารางไมล์ (๒๖๐ ล้านตารางกิโลเมตร) โดยเริ่มต้นจากชายฝั่งสหรัฐฯ จนถึงฝั่งตะวันตกของประเทศอินเดีย และทั่วโลกเหนือ ถึงยังมหาสมุทรแอตแลนติก กองกำลังมีศูนย์ปฏิบัติการใหญ่อยู่ที่ค่ายสมิธ มลรัฐฮาวาย สหรัฐฯ

ด้วยเหตุผลที่ว่าอาเซียนมีส่วนเกี่ยวข้องกับกองกำลังสหรัฐภาคพื้นอินโด - แปซิฟิกอย่างมากและอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะอาเซียนตั้งอยู่ระหว่างสองมหาสมุทรได้รับผลกระทบโดยตรง และต้องเผชิญกับภูมิภาค ที่มีบริเวณกว้างใหญ่ ซึ่งขยายไปถึงแอฟริกาตะวันออก อันจะนำไปสู่ความร่วมมือ

ทางทะเลที่เข้มข้น ถึงเวลาแล้วที่อาเซียนต้องตระหนักใคร่ครวญ และติดตาม การเปลี่ยนแปลงนี้ พร้อมรับมือกับโอกาสและความท้าทาย ที่อาจจะเกิดขึ้น อนาคตอาเซียนจะขึ้นอยู่กับการรักษาความเป็นปึกแผ่น และก้าวไปข้างหน้า ตามวิถีอาเซียน ส่วนอนาคตของไทยจะขึ้นอยู่กับความสามารถของภาครัฐ และเอกชนที่จะคาดการณ์แนวโน้มใหม่ และมองเห็นแนวทางที่จะยังไว้ซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติต่อไป ทั้งนี้ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกัน ประเทศ หวังว่าเอกสารนี้ จะเป็นข้อมูลเบื้องต้นที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ ประโยชน์ในภาพความมั่นคงอื่นๆ ได้ต่อไป อนึ่งหากผู้อ่านมีข้อมูลเพิ่มเติม และข้อคิดเห็นที่จะทำให้เอกสารนี้ มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ให้กรุณาติดต่อกับ หน่วยงานที่อยู่ท้ายเล่ม จักขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
เมษายน ๒๕๖๒

สารบัญ

คำนำ สารบัญ

ส่วนที่ ๑ บทนำ	๓
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๓
๑.๒ คำถามในการวิจัย	๗
๑.๓ วัตถุประสงค์การศึกษา	๗
๑.๔ ขอบเขตการศึกษา	๘
๑.๕ วิธีการดำเนินการศึกษา	๘
๑.๖ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๙
ส่วนที่ ๒ พัฒนาการและการดำเนินการของ นโยบายอินโด - แปซิฟิก และ USINDOPACOM ที่มีผลกระทบต่อภูมิภาคอาเซียน	๑๓
๒.๑ การเปลี่ยนชื่อเป็น USINDOPACOM	๑๓
๒.๒ การจัดโครงสร้างของ USINDOPACOM	๑๔
๒.๓ ทำหน้าที่ของประเทศต่าง ๆ ต่อแนวคิดอินโด - แปซิฟิก	๑๘
๒.๓.๑ ญี่ปุ่น	๑๙
๒.๓.๒ สหรัฐอเมริกา	๑๙
๒.๓.๓ อินเดีย	๒๖
๒.๓.๔ ออสเตรเลีย	๒๘
๒.๓.๕ ประเทศสมาชิกอาเซียน	๒๘

ส่วนที่ ๓ การดำเนินการของอาเซียนเพื่อตอบสนองนโยบาย อินโด - แปซิฟิก	๓๓
๓.๑ ประเทศสมาชิกอาเซียน	๓๓
๓.๒ เมียนมา	๓๓
๓.๓ ฟิลิปปินส์	๓๔
๓.๔ เวียดนาม	๓๕
๓.๕ สิงคโปร์	๓๕
๓.๖ ไทย	๓๖
ส่วนที่ ๔ บทสรุปและข้อเสนอแนะ	๔๑
๔.๑ บทสรุป	๔๑
๔.๒ ข้อเสนอแนะ	๔๓
บรรณานุกรม	๔๕
ภาคผนวก	

สารบัญภาพ

ภาพที่ ๑	กองบัญชาการภาคพื้นอินโด - แปซิฟิก	๑๖
ภาพที่ ๒	การจัดโครงสร้างของ USINDOPACOM	๑๗
ภาพที่ ๓	ภูมิภาคอินโด - แปซิฟิก	๑๘
ภาพที่ ๔	การประชุมรัฐมนตรีอาเซียน, นายไมค์ ปอมเปโอ รัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐฯ	๒๙

ส่วนที่ ๑

บทนำ

เอกสารศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study)

ส่วนที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ก่อนที่จะกล่าวถึงอินโด - แปซิฟิก อินเดียในยุคอาณานิคมยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับอาณาบริเวณและการขยายอิทธิพลทางทะเลมากนัก เนื่องจากอังกฤษมีบทบาทหลักในการควบคุมการค้าและการเดินเรือทางทะเล แต่เมื่ออินเดียได้รับเอกราชจึงเริ่มให้ความสำคัญกับภูมิศาสตร์ทางทะเลของตนเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงหลังปี ค.ศ.๒๐๐๐ ซึ่งอินเดียเริ่มเผชิญกับภัยคุกคามและการก่อการร้ายทางทะเลและริมชายฝั่ง ทำให้รัฐบาลเริ่มหันมาทบทวนและพิจารณานโยบายยุทธศาสตร์ทางทะเลมากยิ่งขึ้นโดยมีการเพิ่มกองกำลังทางทหารภายใต้ความตระหนักถึงอาณาบริเวณทางมหาสมุทร (Maritime Domain Awareness) ในช่วงปี ค.ศ.๒๐๐๘ นำมาสู่การตั้งเครือข่ายความมั่นคงริมชายฝั่งเพื่อการสื่อสารและการแลกเปลี่ยนข้อมูลของรัฐบาลอินเดียในปี ค.ศ.๒๐๑๔ รวมไปถึงการขยายขอบเขตอิทธิพลทางทะเล นำมาสู่แนวคิดอินโด - แปซิฟิก*

แนวคิด “อินโด - แปซิฟิก” นับได้ว่าเป็นผลผลิตที่เกิดขึ้นโดยอินเดียซึ่งนักวิชาการอินเดีย ชื่อว่า จี เอส ขุรณา (G. S. Khurana) ได้เริ่มใช้คำดังกล่าวอย่างเป็นทางการครั้งแรกในวงวิชาการผ่านงานเขียนบทความที่ว่า “ความมั่นคงของเส้นทางคมนาคมทางทะเล: ในโอกาสของความร่วมมือระหว่างอินเดียและญี่ปุ่น” โดยมีการตีพิมพ์ผลงานในเรื่อง “Security of Sea Lines: Prospects for India-Japan Cooperation” (ค.ศ.๒๐๐๗)

* Baruah, D.M.(๒๐๑๗). India in Maritime Asia. In *Realising the Indo-Pacific: Tasks for India's Regional Integration* (pp. ๑๕-๑๖) Perth: USAsia Center
อ้างอิงใน จุลสารความมั่นคงศึกษา ฉบับที่ ๒๐๒ (ตุลาคม -- ธันวาคม ๒๕๖๑) สนับสนุนการพิมพ์โดย สถาบันการข่าวกรอง สำนักข่าวกรองแห่งชาติ (หน้า ๘)

และเสนอว่างานชิ้นนี้ได้รับความสนใจจากนายชินโซะ อาเบะ (Shinzo Abe) นายกรัฐมนตรีของญี่ปุ่น จนทำให้ญี่ปุ่นนำไปพัฒนาออกมาเป็นแนวคิดเรื่อง “Free and Open Indo - Pacific” เวลาต่อมาได้มีการศึกษาแนวคิดเรื่องนี้ อย่างกว้างมากยิ่งขึ้น ผู้ที่ศึกษาจะมีความคิดที่ว่าเป็นบทบาทของญี่ปุ่นในการ ให้กำเนิด แท้จริงแล้วอินเดียเป็นประเทศแรกที่ริเริ่มแนวคิด “อินโด - แปซิฟิก” ซึ่งต้องมีการทบทวนเพื่อไม่ให้เกิดความสับสนในการขยายผลการศึกษาที่ ถูกต้องสามารถนำไปใช้อ้างอิงได้

ในส่วนของภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก มีอาณาบริเวณตั้งแต่ฝั่งตะวันตก ของทวีปอเมริกาเหนือถึงฝั่งตะวันออกของทวีปเอเชีย กลุ่มความร่วมมือ ทางเศรษฐกิจเอเชีย - แปซิฟิก หรือเอเปค (APEC : Asia - Pacific Economic Cooperation) มีสมาชิก ๑๙ ประเทศกับ ๒ เขตเศรษฐกิจ สมาชิกใหญ่คือ สหรัฐฯ กับจีน ทั้งนี้ สหรัฐฯ กับจีนมีความสัมพันธ์กันในหลายมิติ มีทั้งด้าน ที่เป็นหุ้นส่วน และด้านที่เป็นคู่แข่งที่เรามองเห็นภาพชัดขึ้นเรื่อยๆ ว่า ฝ่ายใด ต่างต้องการสร้าง รักษา และขยายอิทธิพลในเอเชีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งนับ แต่เริ่มต้นยุคของประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ (Donald Trump) แห่งสหรัฐฯ จีนก็กำลังผลักดัน กรอบความร่วมมือขนาดใหญ่ ๒ กรอบ เส้นทางสายไหม ศตวรรษที่ ๒๑ (BRI : Belt and Road Initiatives) และกลุ่มอาร์เซ็ป (RCEP : Regional Comprehensive Economic Partnership) ซึ่งมีสมาชิกประกอบด้วย จีน ชาติสมาชิกอาเซียน ๑๐ ประเทศ อินเดีย ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ ซึ่งการรวมกลุ่มนี้จึงกีดกันสหรัฐฯ ไม่ให้เข้าร่วม ถ้าก่อตั้ง สำเร็จ RCEP จะเป็นกลุ่มการค้าเสรีที่ใหญ่ที่สุดในโลกช่วงชิงตำแหน่งนี้ จาก กลุ่มทีพีพี (TPP : Trans - Pacific Partnership) ที่สหรัฐฯ ในยุคประธานาธิบดี โอบามา เคยผลักดันมาก่อนแบบจงใจไม่เอาจีนเข้าร่วม แต่ประธานาธิบดี โดนัลด์ ทรัมป์ ได้ดึงสหรัฐฯ ถอนตัวจากกลุ่ม TPP เมื่อเดือน มกราคม ค.ศ.๒๐๑๗

ด้วยเหตุที่จีนเป็นชาติมหาอำนาจในเอเชีย กระแสการกีดกันจีนหรือ กระทั่งสกัดกั้นจีนที่เริ่มก่อตัวในภูมิภาค จึงนำไปสู่การคิดค้นแนวคิดใหม่ๆ

ที่จะสร้างกรอบความร่วมมือที่เป็นเอกเทศจากจีน “อินโด - แปซิฟิก” ซึ่งนี้มีที่มาท่ามกลางกลไกความร่วมมือน้อยใหญ่ในย่านเอเชีย - แปซิฟิก ซึ่งมีจีนได้ร่วมการประชุมและเป็นประธานการประชุมในหลายเวที รวมถึงชาติที่มีอิทธิพลในภูมิภาคนี้ด้วย ตั้งแต่สหรัฐฯ ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย จนถึงอินเดีย ชาติเหล่านี้เริ่มตระหนักกับการผงาดของจีน ขณะเดียวกันก็เริ่มตระหนักในความเติบโตของอินเดีย และความสำคัญของมหาสมุทรอินเดีย จึงเป็นที่มาของการเสนอแนวคิด “อินโด - แปซิฟิก” ซึ่งให้น้ำหนักกับประเทศอินเดีย ครอบคลุมพื้นที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เอเชียตะวันออก เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ข้ามมหาสมุทรแปซิฟิกจรดชายฝั่งอเมริกา” แนวคิดอินโด - แปซิฟิกเป็นยุทธศาสตร์ที่มีการพูดในสายวิชาการและนักนโยบายของอินเดีย ซึ่งเกิดจากความพยายามของอินเดียที่จะเข้าสู่การเป็นหนึ่งในมหาสมุทรแปซิฟิก หรือกรอบความร่วมมือเอเชียแปซิฟิก นอกจากนี้ มหาสมุทรอินเดียยังคงมีพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบปัญหาความมั่นคงใหม่ อันประกอบด้วย ปัญหาโจรสลัด การค้ายาเสพติดและอาวุธ การประมงผิดกฎหมาย แรงงานเถื่อนและการค้ามนุษย์

นายเจมส์ แมททิส รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมสหรัฐฯ ได้ประกาศเมื่อ ๓๐ พฤษภาคม ค.ศ.๒๐๑๘ ณฐานทัพเรือเพิร์ล ฮาร์เบอร์ เปลี่ยนชื่อหน่วยงานสำคัญคือกองบัญชาการภาคพื้นแปซิฟิกของกองทัพสหรัฐฯ จาก United States Pacific Command (USPACOM) เป็น United States Indo - Pacific Command (USINDOPACOM) เพื่อรองรับแนวคิดอินโด - แปซิฟิก โดย USINDOPACOM เป็นหน่วยงานสำคัญทางด้านการทหารของสหรัฐฯ ที่รวมกองกำลังรบไว้หลายหน่วยงานมีพื้นที่รับผิดชอบทางทหารตั้งแต่ชายฝั่งตะวันตกของสหรัฐฯ ถึงมหาสมุทรอินเดีย และมหาสมุทรอาร์กติกถึงแอนตาร์กติกา ซึ่งการเปลี่ยนชื่อหน่วยงานในครั้งนี้ สหรัฐฯ ยืนยันว่าเป็นเพียงสัญลักษณ์ เนื่องจากจะไม่ส่งผลให้มีการปรับเปลี่ยนเขตแดนทางทะเลหรือทรัพยากรทางทหารของแต่ละพื้นที่

Dr. Ngeow Chow Bing^๒ กล่าวว่า ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และภูมิศาสตร์การเมืองจะมีการเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะอินโด - แปซิฟิก มีความแตกต่างจากอาเซียนและยังไม่ชัดเจนเท่าที่ควร ซึ่งควรจะต้องส่งเสริมความเชื่อมโยงกับประเทศในแถบมหาสมุทรอินเดียอื่น ๆ นอกจากอินเดียด้วย โดยจะเป็นโครงสร้างที่ใหญ่มาก และการให้อาเซียนเป็นศูนย์กลางนั้น มองว่า อาจไม่ใช่ศูนย์กลางอย่างแท้จริง เพราะถูกกดดันจากประเทศมหาอำนาจ และอาเซียนก็ยอมรับ รวมทั้งปัจจุบันเน้นด้านการเชื่อมโยงทางทะเลเป็นหลัก จึงควรส่งเสริมการเชื่อมโยงทางบกระหว่างประเทศที่มีพรมแดนติดกันด้วย” ในปี ค.ศ.๒๐๑๙ ประเทศไทยได้เป็นประธานอาเซียน จะต้องมีส่วนความเป็นแกนหลักในการปกป้องดูแลด้านความมั่นคงและประสานสมาชิกในภูมิภาคอาเซียนอย่างใกล้ชิดในเรื่องพัฒนาการของ USINDOPACOM ว่ามีผลกระทบกับประเทศสมาชิกอย่างไร ต้องทำให้การเชื่อมโยงกันเกิดประโยชน์ต่อประเทศและในภูมิภาคอาเซียน

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ในฐานะหน่วยงานด้านความมั่นคงและคลังสมองของกองทัพ ได้เห็นความสำคัญของ “นโยบายอินโด - แปซิฟิก : พัฒนาการของ USINDOPACOM” ที่มีการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายในครั้งนี้ จึงได้ทำการศึกษาสถานการณ์ แนวโน้ม เพื่อหาผลกระทบต่อประเทศไทยและรวมไปถึงภูมิภาคอาเซียน

^๒ รองอธิการบดี (ฝ่ายวิจัยและนวัตกรรม) สถาบันการศึกษาประเทศจีน มหาวิทยาลัย มลายาสืบค้นจาก <https://umexpert.um.edu.my/ngeow-c>

^๓ การเสวนาในประเด็นการเชื่อมต่อความเชื่อมโยง กระจกมองในอาเซียนกับเอเชีย-แปซิฟิกและอินโดแปซิฟิก “Connecting the ASEAN Connectivity to the Asia-Pacific and the Indo-Pacific” ในงานเสวนาประชาคมอาเซียนของรัฐสภา ครั้งที่ ๔ และงานเสวนาสดุดาห์ จุฬาฯ อาเซียน ครั้งที่ ๗ วันพฤหัสบดีที่ ๒ ส.ค.๖๑ เวลา ๑๐.๓๐ น. ณ อาคารเฉลิมราชกุมารี ๖๐ พรรษา จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย สืบค้นจาก https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_news.php?nid=๕๐๒๒๗&filename=index_gov_datainfo

ความมั่นคงและประสานสมาชิกในภูมิภาคอาเซียนอย่างใกล้ชิดในเรื่องพัฒนาการของ USINDOPACOM ว่ามีผลกระทบต่อประเทศสมาชิกอย่างไร ต้องทำให้การเชื่อมโยงกันเกิดประโยชน์ต่อประเทศ และในภูมิภาคอาเซียน

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ในฐานะหน่วยงานด้านความมั่นคงและคลังสมองของกองทัพ ได้เห็นความสำคัญของ “นโยบายอินโด - แปซิฟิก : พัฒนาการของ USINDOPACOM” ที่มีการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายในครั้ง นี้ จึงได้ทำการศึกษาสถานการณ์ แนวโน้ม เพื่อหาผลกระทบต่อประเทศไทยและรวมไปถึงภูมิภาคอาเซียน

๑.๒ คำถามในการวิจัย

๑.๒.๑ การพัฒนาการของนโยบายอินโด - แปซิฟิก และการดำเนินการของ USINDOPACOM โดยภาพรวม ในปัจจุบันเป็นอย่างไร

๑.๒.๒ ผลกระทบของนโยบายอินโด - แปซิฟิก และการดำเนินการของ USINDOPACOM ที่มีต่อไทยและภูมิภาคอาเซียน ในปัจจุบันเป็นอย่างไร

๑.๒.๓ การดำเนินการของไทยและอาเซียน เพื่อตอบสนองต่อนโยบายอินโด - แปซิฟิก ควรเป็นอย่างไร

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการศึกษา

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาพัฒนาการของนโยบายอินโด - แปซิฟิก และการดำเนินการของ USINDOPACOM โดยภาพรวม

๑.๓.๒ เพื่อศึกษาผลกระทบของนโยบายอินโด - แปซิฟิก และการดำเนินการของ USINDOPACOM ที่มีต่อไทยและภูมิภาคอาเซียน

๑.๓.๓ เพื่อเสนอแนะแนวทางการดำเนินการของไทยและอาเซียน เพื่อตอบสนองต่อนโยบายอินโด - แปซิฟิก

๑.๔ ขอบเขตการศึกษา

การจัดทำเอกสารศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study) เรื่อง “นโยบาย อินโด - แปซิฟิก : พัฒนาการของ USINDOPACOM” มุ่งศึกษาถึงพัฒนาการของ USINDOPACOM ที่มีผลกระทบต่อภูมิภาคอาเซียน ทั้งนี้ได้เริ่มเก็บข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน ๒๕๖๑ และใช้ระยะเวลาในการศึกษาอย่างเต็มรูปแบบรวมทั้งสิ้น ๓ เดือน ระหว่างเดือนมกราคม ถึงเดือนมีนาคม ๒๕๖๒ ทั้งนี้เอกสารวิชาการฉบับนี้ได้แบ่งการนำเสนอเนื้อหาเป็น ๔ ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ ๑ บทนำ

ส่วนที่ ๒ สถานการณ์การพัฒนาและการดำเนินการของนโยบาย อินโด - แปซิฟิก และ USINDOPACOM ที่มีผลกระทบต่อภูมิภาคอาเซียน

ส่วนที่ ๓ การดำเนินการของอาเซียนเพื่อตอบสนองต่อนโยบาย อินโด - แปซิฟิก

ส่วนที่ ๔ บทสรุปและข้อเสนอแนะ

๑.๕ วิธีการดำเนินการศึกษา

เอกสารศึกษาเฉพาะกรณีฉบับนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Study) โดยผู้ศึกษาดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection) ดังนี้

๑.๕.๑ ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) โดยการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) โดยการรับฟังความคิดเห็นจากโครงการสนทนา ยุทธศาสตร์ระดับผู้บริหาร ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๒ ครั้งที่ ๑/๖๒ เรื่อง บทบาทของไทยบนเส้นทางระหว่างยุทธศาสตร์มหาอำนาจสหรัฐฯ - จีน วันจันทร์ที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๖.๐๐ น. ณ ห้องรับรอง ๖๑ ชั้น ๖ กองบัญชาการกองทัพไทย แจ้งวัฒนะ กรุงเทพฯ

๑.๕.๒ ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล ทุติยภูมิจากเอกสารวิชาการ บทความ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ธุรูปการประชุม สัมมนา และสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เป็นต้น

๑.๕.๓ ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์โดยจะนำ มาวิเคราะห์สังเคราะห์ ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากกรอบที่ได้จากการศึกษา และรวบรวมข้อมูลมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับนโยบายอินโด - แปซิฟิก : พัฒนาการของ USINDOPACOM ให้ครอบคลุมและเกิดประโยชน์สูงสุด

๑.๖ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๖.๑ ทำให้ทราบสถานการณ์ แนวโน้ม พัฒนาการของนโยบาย อินโด - แปซิฟิก และการดำเนินการของ USINDOPACOM ที่มีผลกระทบต่อภูมิภาค เอเชีย

๑.๖.๒ ทำให้ทราบแนวทางการดำเนินการของอาเซียนที่เหมาะสมเพื่อ ตอบสนองต่ออินโด - แปซิฟิก

๑.๖.๓ เป็นแนวทางให้หน่วยงานกำหนดนโยบาย หน่วยงานปฏิบัติ หน่วยงานวิชาการของไทยและกองทัพ ได้ใช้เป็นข้อมูลประกอบการดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องให้เหมาะสมกับสถานการณ์และสภาพแวดล้อม ที่เปลี่ยนแปลงไปในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก

๑๐

เอกสารศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study)

ส่วนที่ ๒

พัฒนาการและการดำเนินการของนโยบาย
อินโด - แปซิฟิก และ USINDOPACOM
ที่มีผลกระทบต่อภูมิภาคอาเซียน

เอกสารศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study)

ส่วนที่ ๒

พัฒนาการและการดำเนินการของนโยบายอินโด - แปซิฟิก และ USINDOPACOM ที่มีผลกระทบต่อภูมิภาคอาเซียน

เริ่มแรกยุทธศาสตร์ของสหรัฐฯ ต่อภูมิภาคเอเชียถูกกำหนดจากคุณลักษณะของพื้นที่ และผลพวงจากสงครามโลกครั้งที่ ๒ ที่กองทัพสหรัฐฯ มีบทบาทสำคัญในยุทธภพบริเวณแปซิฟิก อยู่บนเงื่อนไขทางภูมิศาสตร์ที่เป็น “เอเชีย - แปซิฟิก” ในส่วนกระทรวงกลาโหมสหรัฐฯ กองบัญชาการที่รับผิดชอบยุทธภพบริเวณนี้ คือ “กองบัญชาการภาคพื้นแปซิฟิก” (The Pacific Command หรือ PACOM) ที่ตั้งอยู่รัฐฮาวาย สหรัฐฯ และเป็นเวลาหลายสิบปีมาแล้วที่กองบัญชาการแห่งนี้ต้องปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เช่นเดียวกับในปัจจุบันที่ต้องสะท้อนถึงนโยบายทางทหารของอเมริกา ที่มุ่งไปทางตะวันตกมากขึ้น และเป็นกองบัญชาการที่มีขนาดใหญ่ที่สุดที่มีอาณาเขตการปฏิบัติการกว้างขวางที่สุด ตั้งแต่ชายฝั่งรัฐแคลิฟอร์เนียไปจนถึงมหาสมุทรอินเดีย และจากขั้วโลกเหนือลงไปถึงทวีปแอนตาร์กติกา

๒.๑ การเปลี่ยนชื่อเป็น USINDOPACOM

นายเจมส์ แมททิส รัฐมนตรีกระทรวงกลาโหมสหรัฐฯ ได้ประกาศการเปลี่ยนชื่อกองบัญชาการภาคพื้นแปซิฟิก เป็น “กองบัญชาการภาคพื้นอินโด - แปซิฟิก”^๔ ซึ่งการเปลี่ยนชื่อครั้งนี้ เป็นการปรับเปลี่ยนในเชิงสัญลักษณ์ เพื่อให้แสดงถึงพื้นที่ความรับผิดชอบของกองบัญชาการภาคพื้นแปซิฟิก

^๔ การเปลี่ยนชื่อเป็น USINDOPACOM สืบค้นจาก <https://www.militarytimes.com/news/your-military/๒๐๑๘/๐๕/๓๐/indo-pacom-it-is-pacific-command-gets-renamed/>

ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น แต่ยืนยันว่าจะไม่มีการเคลื่อนย้ายกำลังทหารหรือยุทโธปกรณ์ใด ๆ รวมทั้งไม่ได้สะท้อนการเปลี่ยนแปลงด้านยุทธศาสตร์ของกองทัพสหรัฐฯ นอกจากนี้จะไม่มีผลต่อพื้นที่ความรับผิดชอบและการบัญชาการต่าง ๆ เนื่องจากเวลานี้ Pacific Command ได้ปฏิบัติภารกิจครอบคลุมถึงมหาสมุทรอินเดียอยู่แล้ว^๕

๒.๒ การจัดโครงสร้างของ USINDOPACOM

กองกำลังสหรัฐภูมิภาคพื้นอินโด - แปซิฟิก หรือ U.S. Indo - Pacific Command มีสำนักงานใหญ่อยู่ที่มลรัฐฮาวาย สหรัฐฯ ปัจจุบันมี พลเรือเอกฟิลลิป เอส เดวิดสัน เป็นผู้บัญชาการ (Commander, U.S. Indo - Pacific Command: CDR USINDOPACOM) ซึ่งรับผิดชอบการปฏิบัติและรายงานต่อประธานาธิบดีสหรัฐฯ ผ่านกระทรวงกลาโหม กองบัญชาการภาคพื้นอินโด - แปซิฟิกได้รับการสนับสนุนกองกำลัง จาก ๔ หน่วยกำลังรบ ได้แก่ กองทัพเรือ กองทัพอากาศ กองทัพบก และนาวิกโยธิน โดยแต่ละกองกำลังกระจายอยู่ที่ภูมิภาค^๖

กองกำลังสหรัฐภูมิภาคพื้นอินโด - แปซิฟิกของกองทัพสหรัฐฯ มีกำลังทางบก ทางเรือ และทางอากาศ ทั้งทหารและพลเรือนกว่า ๓๗๕,๐๐๐ นาย รายละเอียดดังนี้

๑) กองกำลังทางเรือ ประกอบด้วยเรือรบและเรือสนับสนุนประเภทต่าง ๆ รวม ๒๐๐ ลำ (รวมถึงกลุ่มโจมตีเรือบรรทุกเครื่องบิน ๕ ลำ) และเครื่องบิน ๑,๑๐๐ ลำ

^๕ การบังคับบัญชา USINDOPACOM สืบค้นจาก <https://www.voathai.com/a/us-indo-pacific-command/๔๔๑๖๘๔๓.html>

^๖ กองบัญชาการภาคพื้นอินโด - แปซิฟิก สืบค้นจาก <http://www.pacom.mil/About-USINDOPACOM/USPACOM-Area-of-Responsibility/>

๒) กองกำลังทางบก มีกำลังพลประมาณ ๑๐๖,๐๐๐ นาย รวมทั้งเครื่องบิน ๓๐๐ ลำ และเรือ ๕ ลำ

๓) กองกำลังทางอากาศ ประกอบด้วยนักบินและพลเรือนประมาณ ๔๖,๐๐๐ นาย และเครื่องบินมากกว่า ๔๒๐ ลำ

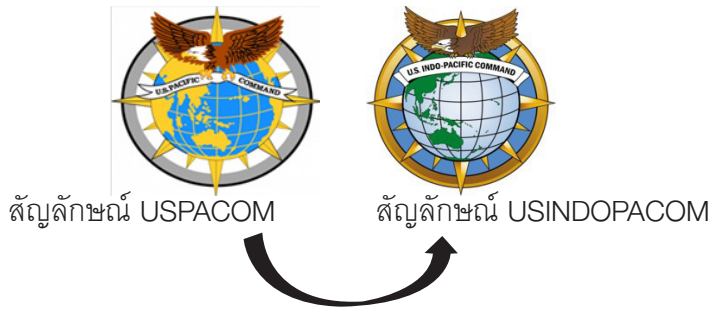
๔) กองกำลังนาวิกโยธินกว่า ๘๖,๐๐๐ นาย และเครื่องบิน ๖๔๐ ลำ ซึ่งดูแลตามพื้นที่ที่ได้รับมอบหมาย ได้แก่ พื้นที่ตั้งแต่ประเทศญี่ปุ่นและเกาหลีไปถึงอลาสก้าและฮาวาย

ส่วนกำลังที่มีความสำคัญกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คือ กองเรือ U.S. Pacific Fleet โดยมีกองเรือที่ ๗ ซึ่งเป็นกองเรือยุทธการ ที่ใหญ่ที่สุด ปฏิบัติการทั่วทั้ง ๒ ฝั่งมหาสมุทร มีพื้นที่ปฏิบัติการครอบคลุมพื้นที่ทางทะเลของ ๓๖ ประเทศ โดยเป็นประเทศที่เป็นมหาอำนาจทางการ ทหาร ๕ ประเทศ ได้แก่ จีน รัสเซีย อินเดีย เกาหลีเหนือ และเกาหลีใต้รวมถึงประเทศที่เป็นพันธมิตรกับสหรัฐฯ (U.S. Mutual Defense Treaty Allies) อีก ๕ ประเทศ ได้แก่ ฟิลิปปินส์ ออสเตรเลีย เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น และไทย นอกจากนี้ ในบริเวณดังกล่าวยังเป็นพื้นที่ที่มีข้อพิพาทหลายแห่งทั้งในบริเวณทะเลจีนใต้ และทะเลจีนตะวันออก^๗ ที่ผ่านมาในบริเวณทะเลจีนใต้มีการเผชิญหน้าระหว่างเรือรบจีนและเรือรบสหรัฐฯ อยู่บ่อยครั้ง เช่น ห้วงเดือน ตุลาคม ค.ศ.๒๐๑๘ เรือพิฆาตติดมิสไซล์นำวิถี ยูเอสเอสดีเคเตอร์ (USS Decatur) ของสหรัฐฯ ที่กำลังปฏิบัติการรักษาเสรีภาพในการเดินเรือ (Freedom of Navigation Operation: FONOP) ถูกเรือพิฆาตลู่หยางของจีน (Chinese Luyang) แล่นประกบและขับไล่ให้ออกจากพื้นที่พิพาท บริเวณหมู่เกาะสแปรตลีย์^๘

^๗ คำสั่งการเปลี่ยนชื่อจาก อินโด - แปซิฟิก เป็น INDOPACOM สืบค้นจาก <https://www.militarytimes.com/news/your-military/๒๐๑๘/๐๕/๓๐/indo-pacom-it-is-pacific-command-gets-renamed/>

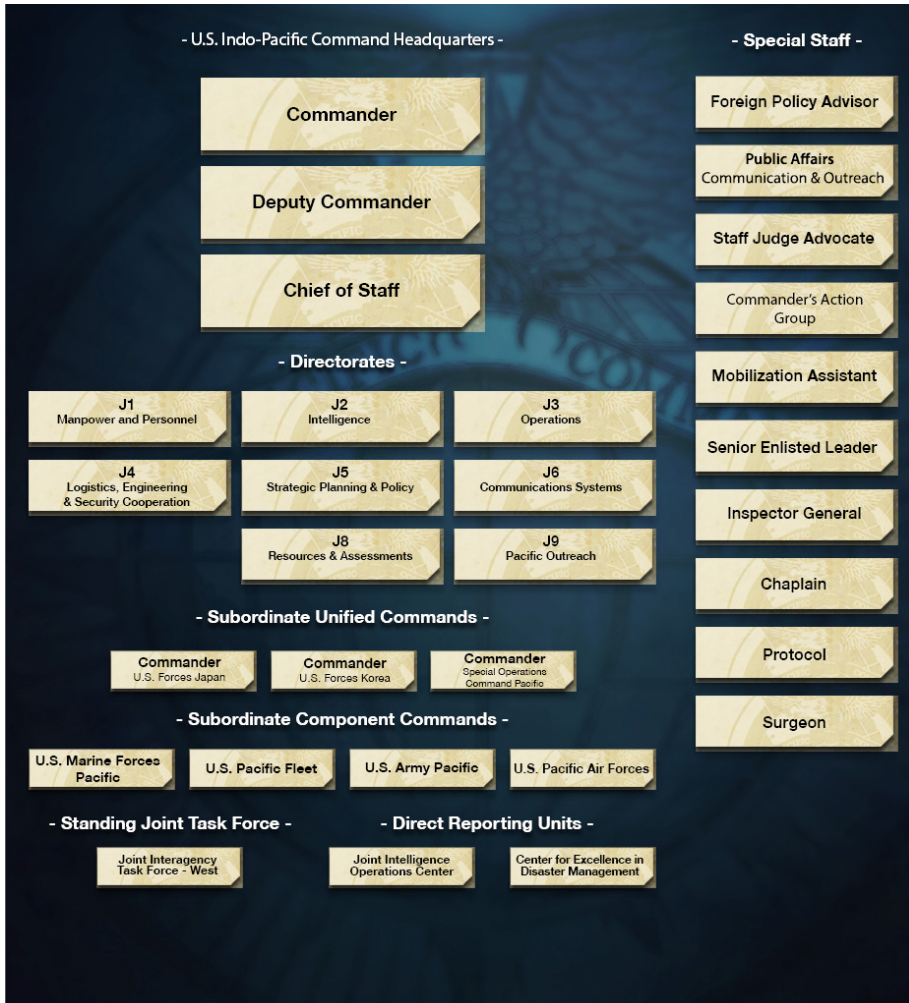
^๘ การเผชิญหน้าระหว่างเรือรบจีนและเรือรบสหรัฐฯ สืบค้นจาก <http://www.thaiairborne.com/news/the-chinese-destroyer-swerved-in-front-of-the-american-ship/>.

ทั้งนี้ พลเรือตรี โจเซฟ พี อุคอยน์ ผู้บัญชาการกองเรือที่ ๗ (ฐานทัพนอกชายฝั่งโยโกฮามะ ประเทศญี่ปุ่น) ได้กล่าวว่า จะมีการประจำการเรือ ๖๐ ลำ ในภูมิภาคอินโด - แปซิฟิกภายในปี ค.ศ.๒๐๑๙ โดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อตอบสนองภารกิจการต่อต้านการก่อการร้าย ความมั่นคงทางทะเล และภารกิจด้านการบรรเทาภัยพิบัติและช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม นอกจากนี้ ยังพบว่ามีการเคลื่อนย้ายกำลังทางเรือบ่อยครั้งขึ้นในพื้นที่ ๒ ฝั่งมหาสมุทร

แผนที่ INDO - PACIFIC Region

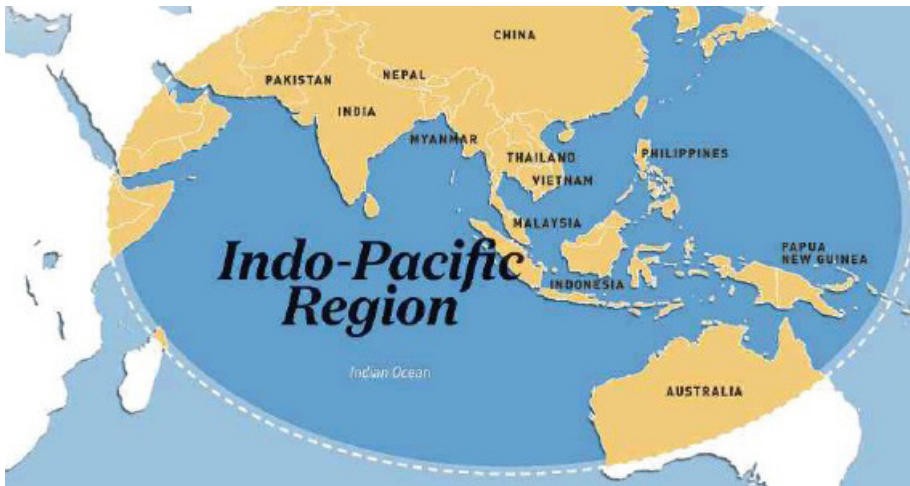
ภาพที่ ๑ : กองกำลังสหรัฐภาคพื้นอินโด - แปซิฟิก
(ที่มา : <https://th.wikipedia.org/wiki/หน่วยบัญชาการอินโดแปซิฟิกสหรัฐ>)

ภาพที่ ๒ : การจัดโครงสร้างของ USINDOPACOM

(ที่มา : <https://www.pacom.mil/Organization/Organization-Chart/>)

๒.๓ ทำหน้าที่ของประเทศต่าง ๆ ต่อแนวคิดอินโด - แปซิฟิก

ภาพที่ ๓ : ภูมิภาคอินโด - แปซิฟิก

(ที่มา : <http://www.drprapat.com/master-plan-on-indo-pacific-connectivity>

- แผนแม่บทการเชื่อม)

๒.๓.๑ ญี่ปุ่น มีแนวคิดยุทธศาสตร์อินโด - แปซิฟิกของญี่ปุ่น เน้น ๓ องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การส่งเสริมและปลูกฝังค่านิยมพื้นฐาน เช่น หลักนิติธรรมและประชาธิปไตย การแสวงหาความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ และการรักษาสันติภาพและเสถียรภาพ ภายใต้แนวคิดยุทธศาสตร์ อินโด - แปซิฟิกนี้ ญี่ปุ่นมุ่งความสนใจไปที่อินเดียและแอฟริกา และเมื่อ ปี ค.ศ.๒๐๑๔ ได้มีการยกระดับความสัมพันธ์กับอินเดียเป็น “Special Strategic and Global Partnership” เหตุผลดังกล่าวน่าจะมาจากการที่อินเดียตั้งอยู่ในตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ตรงกลางของภูมิภาค อินโด - แปซิฟิก นอกจากนี้ ญี่ปุ่นยังร่วมมือกับอินเดียในการผลักดัน Asia - Africa Growth Corridor (AAGC) เพื่อมุ่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานมาตรฐานสูง (Quality Infrastructure) ในขณะเดียวกัน ญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับการให้ความช่วยเหลือแอฟริกาเพื่อการพัฒนาประเทศ ทั้งด้านการเมืองและเศรษฐกิจบนพื้นฐานหลักการไม่แทรกแซงกิจการภายในระหว่างกัน ทั้งนี้ ญี่ปุ่นมองว่า แอฟริกาเป็นดินแดนที่มีศักยภาพเนื่องจากมีจำนวนประชากรประมาณร้อยละ ๑๕ ของประชากรโลก ครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ ๒๒ ของโลก มีการเติบโตทางเศรษฐกิจร้อยละ ๔.๒ (มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ปี ค.ศ.๒๐๐๒ - ๒๐๑๓) และอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งเป็นตลาดในอนาคต

สรุปได้ว่า ญี่ปุ่น มีแนวคิดเรื่องอินโด - แปซิฟิกที่ชัดเจน มีการนำแนวคิดฯ ไปปรับและจัดทำเป็นยุทธศาสตร์การต่างประเทศ โดยแนวคิดดังกล่าวสะท้อนท่าทีของญี่ปุ่นในหลายมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจที่ต้องการเชื่อมโยงภูมิภาคเอเชีย ตะวันออกเข้ากับอินเดียและแอฟริกามากขึ้น และด้านการเมืองโดยญี่ปุ่นจะเน้นการส่งเสริมความร่วมมือกับมหาอำนาจอย่างสหรัฐฯ ญี่ปุ่นแสวงประโยชน์ในสภาวะที่เศรษฐกิจภายในประเทศชะลอตัวเกิดภาวะเงินเฟ้อมากไป

๒.๓.๒ สหรัฐอเมริกา ประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ได้กล่าวสุนทรพจน์ในช่วงการประชุม APEC ที่นครดานัง เวียดนาม เมื่อเดือนพฤศจิกายน ค.ศ.๒๐๑๗ ได้กล่าวถึงความร่วมมืออย่างจริงจังในด้านการค้าและเศรษฐกิจ

กับประเทศในอินโด - แปซิฟิกเช่นกัน อย่างไรก็ตาม นักวิชาการหลายฝ่ายตั้งข้อสังเกตว่า แนวคิดของสหรัฐฯ ครอบคลุมภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกและอินเดีย แต่ยังไม่ขยายรวมถึงแอฟริกา แต่ดูเหมือนว่า สหรัฐฯ จะเน้นในเรื่องการค้าเสรี ซึ่งเป็นข้อแตกต่างในการตีความคำว่า “Free and Open” ของสหรัฐฯ กับญี่ปุ่น ทั้งสองประเทศนี้ต่างตระหนักถึงความสำคัญของการที่อินเดียจะเข้ามา มีบทบาทในภูมิภาค ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสถานการณ์การเมืองระหว่างประเทศในอนาคต โดยเฉพาะการแข่งขันขั้วเดียวกันของมหาอำนาจ ประเด็นดังกล่าวมีส่วนสอดคล้องกับงานเขียนของ Robert D. Kaplan เรื่อง “Monsoon : The Indian Ocean and the Future of American Power” ที่กล่าวถึงมหาสมุทรอินเดียว่า จะกลายเป็นศูนย์กลางของผลประโยชน์ที่ทับซ้อนกันของมหาอำนาจในอนาคต ได้แก่ สหรัฐฯ และจีน

ยุทธศาสตร์อินโด - แปซิฟิกของประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ มีรายละเอียดดังนี้

Grand Strategy ในช่วง ๒ ปีที่ผ่านมา ประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ไม่ได้มียุทธศาสตร์ที่ชัดเจนต่อเอเชีย ในปี ค.ศ.๒๐๑๗ ก็ไม่มียุทธศาสตร์ชัดเจน โดยเน้นการดำเนินนโยบายแบบไร้ทิศทาง มุ่งเป้าไปที่จีน พันธมิตรและอาเซียน ซึ่งในภาพรวมนโยบายของประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ในช่วงปี ค.ศ.๒๐๑๗ ก็ไม่แตกต่างจากนโยบายของรัฐบาลประธานาธิบดีบารัค โอบามา ในอดีต

อย่างไรก็ตาม ในปี ค.ศ.๒๐๑๘ ประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ได้เริ่มกำหนดยุทธศาสตร์ต่อเอเชียที่ชัดเจนมากขึ้นเรื่อย ๆ มีการผลักดัน คำว่า Indo - Pacific ให้เป็นยุทธศาสตร์หลักยุทธศาสตร์ของสหรัฐฯ จะให้ความสำคัญกับ ๒ คำ คือ Indo กับ Pacific โดยคำว่า Indo คือ การให้ความสำคัญกับมหาสมุทรอินเดีย และ Pacific คือ การให้ความสำคัญกับมหาสมุทรแปซิฟิก

ขณะนี้ ได้เริ่มเห็น grand strategy ของประธานาธิบดีทรัมป์ ต่อเอเชียที่ชัดเจนขึ้น มียุทธศาสตร์ใหญ่อยู่ด้วยกัน ๓ ยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ ยุทธศาสตร์การปิดล้อมจีน (Containment) เป้าหมายสูงสุดของยุทธศาสตร์ประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ต่อเอเชียคือ การครองความเป็นเจ้า ซึ่งในภาษาอังกฤษเรียกว่า hegemony ซึ่งเป้าหมายนี้ เป็นเป้าหมายที่ทุกรัฐบาลของสหรัฐหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ยึดเป็นเป้าหมายหลักมาโดยตลอด แต่รัฐบาลประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ มองจีนแตกต่างจากรัฐบาลสหรัฐฯ ในอดีต โดยมองว่าจีนเป็นภัยคุกคาม เป็นคู่แข่ง เป็นศัตรูที่จะแย่งการเป็น Number one หรือ การครองความเป็นเจ้าจากสหรัฐฯ ไปนับเป็นครั้งแรกตั้งแต่สงครามเย็นสิ้นสุดลง ที่เอกสารยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติของสหรัฐฯ (National Security Strategy) มองว่า จีนเป็นภัยคุกคาม

ดังนั้น ยุทธศาสตร์หลักของประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ คือ การปิดล้อมจีนอย่างเต็มที่ ซึ่งแตกต่างจากยุทธศาสตร์ของรัฐบาลสหรัฐฯ ในอดีต ที่จะเน้นการผสมผสานระหว่างการปฏิสัมพันธ์กับการปิดล้อม โดยเฉพาะในสมัยรัฐบาล Obama จะเน้นปฏิสัมพันธ์และพยายามหลีกเลี่ยงความขัดแย้งกับจีน แต่ในสมัยประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ กลับกลายเป็นว่ายุทธศาสตร์ Indo - Pacific มองการปิดล้อมจีน และการแข่งขันกับจีน เป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่สุด

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ ยุทธศาสตร์ hub and spokes ประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ กำลังกลับมาให้ความสำคัญกับยุทธศาสตร์ hub and spokes ที่เป็นยุทธศาสตร์หลักของสหรัฐฯ ต่อภูมิภาคโดยเฉพาะในช่วงสงครามเย็น ที่มีอเมริกาเป็น hub (ดุมล้อ) และประเทศต่าง ๆ เป็น spokes (ซี่ล้อ) ทั้งในมิติด้านความมั่นคงและเศรษฐกิจ ยุทธศาสตร์ hub and spokes ของประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ แตกต่างจากยุทธศาสตร์ hub and spokes ในอดีต โดยในอดีตยุทธศาสตร์ดังกล่าวจะเน้นด้านการทหารและความมั่นคง แต่กำลังจะขยายยุทธศาสตร์ดังกล่าวไปสู่มิติทางด้านเศรษฐกิจด้วย

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ ยุทธศาสตร์เอกภาคินิยม (Unilateralism) จุดเน้นสำคัญของยุทธศาสตร์ ประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ คือ การไม่ยอมรับเวทีพหุภาคี ไม่เอาอาเซียน ไม่ยอมรับ APEC และไม่ยอมรับ TPP ซึ่งประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์

มองว่าเวทีพหุภาคีเหล่านี้ทำให้สหรัฐฯเสียเปรียบ ไม่สามารถบงการและไล่บี้ประเทศต่าง ๆ ตามที่ต้องการได้ ดังนั้น ยุทธศาสตร์ของประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ คือ หันมาเน้น*เอกภาคินิยม (unilateralism)* คือการเน้นมาตรการฝ่ายเดียว ที่จะบีบประเทศต่าง ๆ ให้ยอมตามสหรัฐฯ และเสริมด้วยมาตรการ*ทวิภาคินิยม* หรือ *bilateralism* ซึ่งจะเน้นการเจรจาแบบสองฝ่ายเป็นหลัก ทั้งทางด้านความมั่นคงและเศรษฐกิจ

จุดเปลี่ยนสำคัญของการลดความสำคัญของเวทีพหุภาคีในภูมิภาคของประธานาธิบดีทรัมป์ คือ การไม่เดินทางมาประชุมสุดยอดอาเซียน และการประชุมสุดยอดเอเปค ในช่วงเดือนพฤศจิกายน ค.ศ.๒๐๑๘ ที่ผ่านมา และจุดเปลี่ยนครั้งสำคัญของการใช้มาตรการ unilateralism คือการรุกไล่จีนด้วยการทำสงครามการค้ากับจีนในปัจจุบัน

สำหรับยุทธศาสตร์ความมั่นคงของประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ต่อเอเชียก็จะอยู่ในกรอบของ grand strategy ดังกล่าวข้างต้น คือ (๑) เน้นการปิดล้อมจีน (๒) การดำเนินยุทธศาสตร์ hub and spokes และ (๓) เน้นเอกภาคินิยม และทวิภาคินิยม

ในด้านการทหาร ประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ได้เน้นการเสริมสร้างกำลังทางทหารของสหรัฐฯ และพันธมิตร เพื่อถ่วงดุลจีน โดยในช่วงปี ค.ศ.๒๐๑๘ ที่ผ่านมา สหรัฐฯ ได้ขายอาวุธให้กับพันธมิตรไปเกือบ ๑๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์ นอกจากนี้ ในระหว่างการประชุมสุดยอดเอเปค ที่ปาปัวนิวกินี สหรัฐฯ ก็ได้ประกาศที่จะพัฒนาฐานทัพเรือ ที่เกาะ Manus ของปาปัวนิวกินี ความเคลื่อนไหวทางทหารของสหรัฐฯ ดังกล่าว ก็เพื่อแข่งกับอิทธิพลทางทหารของจีน ที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในภูมิภาคแปซิฟิกใต้

สำหรับในกรณีทะเลจีนใต้ รัฐบาลประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ได้เดินทางเพิ่มเติมในการเผชิญหน้ากับจีน ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ.๒๐๑๘ สหรัฐฯ ไม่เชิญจีนเข้าร่วมการประชุมรอบทางทะเลที่ใหญ่ที่สุดในภูมิภาคที่เรียกว่า RIMPAC นอกจากนี้สหรัฐฯ ได้เพิ่มความร่วมมือทางทหารและ ความมั่นคงกับประเทศ

ต่าง ๆ ที่ขัดแย้งกับจีนในทะเลจีนใต้ ผ่านกรอบความร่วมมือใหม่ที่เรียกว่า Indo - Pacific Maritime Security Initiative ในสุนทรพจน์ของนายไมเคิล ริชาร์ด เพนซ์ รองประธานาธิบดีสหรัฐฯ ที่เดินทางมาประชุมสุดยอดเอเปค แทน ประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ได้ประกาศไว้ว่า สหรัฐฯ จะยึดมั่นหลักการ เสรีภาพในการเดินเรือ และจะเดินหน้าต่อไปในการสนับสนุนหลักการเสรีภาพ ในการเดินเรือ ด้วยการส่งเรือรบและเครื่องบินรบเข้าไปในเขตทะเลจีนใต้ ซึ่งสหรัฐฯ อ้างว่า เป็นเขตน่านน้ำสากลตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ และไม่ยอมรับการอ้างกรรมสิทธิ์ของจีนในทะเลจีนใต้

นอกจากการกระชับความสัมพันธ์ทางทหารแบบทวิภาคีแล้ว รัฐบาล ประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ได้เสริมด้วยกลไกไตรภาคี และจตุภาคี โดย ได้มีการซ้อมรบทางทะเลระหว่าง ๓ ประเทศ สหรัฐฯ ญี่ปุ่น อินเดีย และ ในช่วงการประชุมสุดยอดอาเซียนที่สิงคโปร์ ก็ได้มีการประชุมรัฐมนตรี ๔ ประเทศ สหรัฐฯ ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย และอินเดีย ที่เรียกว่ากลุ่ม “The Quad” (Quadrilateral Security Dialogue) โดยเน้นกระชับความร่วมมือทางทหารและความมั่นคง และมีเป้าหมายร่วมกันคือการทำให้ทะเลจีนใต้มีเสรีภาพสูงสุด สำหรับการเดินเรือ ท่ามกลางการขยายอิทธิพลทางทหารของจีนในบริเวณนี้

ยุทธศาสตร์ด้านเศรษฐกิจ สำหรับยุทธศาสตร์ด้านเศรษฐกิจของ ประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ต่อเอเชีย ก็เหมือนกับยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง ที่เน้นการล้อมตาม grand strategy คือ เน้นการปิดล้อมจีน ดำเนินยุทธศาสตร์ hub and spokes และเน้น bilateralism และ unilateralism

ยุทธศาสตร์ทางด้านเศรษฐกิจของประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ เน้นไปที่การปิดล้อมจีนทางด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก ตั้งแต่เดือนมีนาคม ค.ศ.๒๐๑๗ สหรัฐฯ ได้เดินหน้าเต็มที่ในการทำสงครามการค้ากับจีน โดยมีการขึ้นภาษีสินค้า จากจีนไปแล้ว ๒๕๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์USD และในการประชุมสุดยอดเอเปค เพนซ์ ได้ขู่ว่าจะขึ้นภาษีสินค้าจีนอีก ๒๕๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์USD และจากสงครามการค้านี้ ทำให้เป็นครั้งแรกของการประชุมสุดยอดเอเปค ที่ปาปัวนิวกินี ที่ไม่สามารถ

ออกแถลงการณ์ร่วมผลการประชุมสุดยอดเอเปคได้ เพราะผู้แทนของสหรัฐฯ กับจีนขัดแย้งกันอย่างหนัก ในการใช้ถ้อยคำในประเด็นสงครามการค้า

สหรัฐฯ ทราบว่า ในช่วงที่ผ่านมา จีนเดินหน้าเต็มที่ในการผลักดัน Belt and Road Initiative หรือ BRI ที่เป็นโครงการการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานของจีนในเอเชีย มูลค่าสูงถึง ๑ - ๔ ล้านล้านUSD หากจีนทำสำเร็จ จีนจะเป็นกลายเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจโลก และศูนย์กลางเศรษฐกิจของภูมิภาค ประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ จึงเริ่มขยับการดำเนินยุทธศาสตร์ที่จะแข่งกับ BRI ของจีน ในสุนทรพจน์ของเพนซ์ ในการประชุมสุดยอดเอเปค ได้เน้นย้ำว่าโครงการโครงสร้างพื้นฐานใน Indo - Pacific สำคัญต่อสหรัฐฯ ที่สุด และได้วิพากษ์วิจารณ์ BRI ของจีนว่าเป็นกับดักหนี้ และทำให้ประเทศที่เข้าร่วมโครงการ BRI สูญเสียอำนาจอธิปไตยทางเศรษฐกิจ

สหรัฐฯ จึงเสนอทางเลือกใหม่ที่ดีกว่า BRI ของจีน โดยขณะนี้สหรัฐฯ ได้ร่วมมือกับออสเตรเลียและญี่ปุ่นอย่างใกล้ชิด เพื่อพัฒนาโครงการโครงสร้างพื้นฐานแข่งกับจีน สหรัฐฯ ร่วมมือกับญี่ปุ่นลงทุนกว่า ๑ หมื่นล้านUSD ในโครงการพลังงานในภูมิภาค และในเดือนตุลาคม ค.ศ.๒๐๑๘ สภา Congress ของสหรัฐฯ ได้ออกกฎหมายใหม่ชื่อว่า BUILD Act (Better Utilization of Investment Leading to Development) ออกมา โดยจะจัดตั้งองค์การให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ประเทศในภูมิภาคขึ้นมาใหม่ชื่อ International Development Finance Corporation มีเงินลงทุนขั้นต้น ๖๐,๐๐๐ ล้านUSD ซึ่งวงเงินลงทุนดังกล่าวจะน้อยกว่าน้อยมากเมื่อเทียบกับจีน เพราะจีนมีวงเงินลงทุนอยู่ถึง ๑ ล้านล้านUSD แต่อย่างไรก็ตามถือเป็นก้าวแรกของสหรัฐฯ ที่จะแข่งกับ BRI ของจีน

ยุทธศาสตร์ด้านเศรษฐกิจต่อภูมิภาคของประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ อีกเรื่องหนึ่งคือการเดินหน้าเจรจาทวิภาคีกับประเทศคู่ค้าต่าง ๆ โดยรัฐบาลประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ได้เดินหน้าเจรจาปรับข้อตกลงการค้าเสรี สหรัฐฯ - เกาหลีใต้ไปแล้ว และกำลังจะเริ่มเจรจาข้อตกลงการค้าเสรีสหรัฐฯ - ญี่ปุ่นอยู่

ซึ่งในอนาคตเป็นไปได้ว่า สหรัฐฯ จะขยับต่อ กัดดันประเทศคู่ค้าในอาเซียน รวมทั้งไทย ให้เจรจาข้อตกลงทางการค้าแบบทวิภาคีกับสหรัฐฯ

อย่างไรก็ตาม ในข้อตกลงการค้า สหรัฐฯ เม็กซิโก แคนาดา (United States - Mexico - Canada Agreement : USMCA) ที่เป็นข้อตกลงใหม่ที่มาแทน NAFTA นั้น ได้มีมาตรการแปดที่รัฐบาลประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ใส่เข้าไปในข้อตกลงดังกล่าว คือ การห้ามเม็กซิโกและแคนาดาได้ทำข้อตกลงการค้ากับประเทศจีน ที่มีระบบเศรษฐกิจที่ไม่ใช่กลไกตลาด (non - market economies) เท่ากับเป็นมาตรการสำคัญในการโดดเดี่ยวจีนทางเศรษฐกิจอย่างชัดเจน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อประเทศต่าง ๆ ที่มี FTA กับจีน รวมถึงอาจส่งผลกระทบต่อ FTA อาเซียน +6 หรือ RCEP ด้วย เพราะ RCEP ก็มีจีนเป็นสมาชิกอยู่

กล่าวโดยสรุป ยุทธศาสตร์ Indo - Pacific ของประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ เป็นยุทธศาสตร์ต่อเอเชียที่มีลักษณะแข็งกร้าวและก้าวร้าวมาก โดยเน้นการปิดล้อมจีน เน้นการครองความเป็นเจ้าของสหรัฐฯ และเน้นการดำเนินนโยบายฝ่ายเดียว ซึ่งยุทธศาสตร์นี้ อาจจะนำไปสู่ปัญหาความขัดแย้ง และการเผชิญหน้าในภูมิภาคได้ในอนาคต ซึ่งก็จะกระทบต่ออาเซียนและต่อไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

เมื่อพิจารณาถึงที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของสหรัฐฯ ปัจจัยสำคัญที่ทำให้สหรัฐฯ เข้ามามีบทบาทในภูมิภาคนี้ น่าจะเป็นเรื่องของเศรษฐกิจการค้า และการลงทุน มากกว่าปัจจัยการเมือง โดยความร่วมมือในอินโด - แปซิฟิก จะเป็น “ทางเลือก” หนึ่งของประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคและสามารถก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่สหรัฐฯ ด้วย^๔

^๔ Trump กับยุทธศาสตร์ Indo-Pacific สืบค้นจาก <https://www.politico.com/story/๒๐๑๗/๑๑/๐๗/trump-asia-indo-pacific-๒๔๔๖๕๗> ที่มา : หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์ ฉบับวันที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๖๑

๒.๓.๓ อินเดีย ยุทธศาสตร์และการดำเนินนโยบายต่างประเทศของอินเดียภายใต้แนวคิดอินโด - แปซิฟิก ประกอบด้วย ๑) ความร่วมมือในกรอบมหาสมุทรอินเดีย ๒) ความร่วมมือในกรอบอ่าวเบงกอล ๓) ความร่วมมือกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และอาเซียน ๔) ความร่วมมือบนพื้นฐานร่วมทางอารยธรรมและประวัติศาสตร์ และ ๕) ความร่วมมือในกรอบมหาสมุทรแปซิฟิกและส่วนขยายสู่อินโด - แปซิฟิก^{๑๑}

การได้รับการยอมรับจากประชาคมนานาชาติ ทำให้อินเดียเริ่มหันมาสนใจแนวคิดอินโด - แปซิฟิกมากขึ้น ด้วยเหตุนี้ทำให้นับจากปี ค.ศ.๒๐๑๐ เป็นต้นมา รัฐบาลอินเดียได้เริ่มนำคำดังกล่าวเข้ามาใช้ในกระบวนการนโยบายต่างประเทศและถือเป็นหนึ่งในกรอบแนวคิดที่สำคัญ ขอบเขตทางภูมิรัฐศาสตร์ของแนวคิดนี้ ประกอบด้วยพื้นที่หลัก ๓ ส่วน^{๑๒} ได้แก่ ๑) มหาสมุทรอินเดีย ครอบคลุมอาณาเขตทางทะเลและรัฐริมชายฝั่งมหาสมุทร ซึ่งภูมิศาสตร์ของอินเดียอยู่ในจุดสำคัญที่สามารถขยายอิทธิพลครอบคลุมมหาสมุทรอินเดียได้ ๒) เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภูมิภาคที่สามารถเชื่อมกับมหาสมุทรแปซิฟิกทางทิศตะวันออก ในขณะที่เดียวกันก็สามารถมีปฏิสัมพันธ์กับมหาสมุทรอินเดียผ่านน่านน้ำตะวันตก ๓) มหาสมุทรแปซิฟิก โดยเฉพาะอย่างยิ่งชายฝั่งตะวันตกของมหาสมุทรแปซิฟิก ประกอบด้วยเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และทะเลจีนใต้

อินเดียนำจะเป็นตัวแปรสำคัญต่อความสำเร็จของการผลักดันแนวคิดอินโด - แปซิฟิก เนื่องจากมีที่ตั้งอยู่ที่กึ่งกลางของภูมิภาคมีขนาดเศรษฐกิจที่ขยายตัวต่อเนื่องและรวดเร็ว อินเดียมองจีนในฐานะประเทศเพื่อนบ้านที่มีทั้งผลประโยชน์และความท้าทาย และบางครั้งมีการกระทบกระทั่งกันในเรื่องพรมแดนและอธิปไตย อินเดียมีความกังวลต่อการขยายอิทธิพลของจีนในมหาสมุทรอินเดียผ่านการสร้างท่าเรือและท่าอากาศยานจีนในประเทศ

^{๑๑,๑๒} ยุทธศาสตร์สองมหาสมุทร: อินเดียกับอินโด - แปซิฟิก, ปิยนัฐ สร้อยคำ. (๒๕๖๑). จุลสาร ความมั่นคงศึกษา, ฉบับที่ ๒๐๒. กรุงเทพฯ: โครงการความมั่นคงศึกษา, หน้า ๑๒ - ๑๓

ในภูมิภาคเอเชียใต้ อาทิ บังกลาเทศ ศรีลังกา มัลดีฟส์ และปากีสถาน ภายใต้แนวคิด Belt and Road Initiative (BRI) ซึ่งอินเดียมองว่าส่งผลกระทบต่อการเมืองและความมั่นคงของอินเดียโดยตรง นอกจากนี้ ข้อกังวลอีกประการของอินเดีย คือ การที่สหรัฐฯ ลดบทบาทลง ทำให้แนวคิดอินโด - แปซิฟิก จะเป็นอีกหนึ่งมุมมอง เชิงยุทธศาสตร์ที่อินเดียน่าจะใช้ต่อไป ซึ่งล่าสุดอินเดีย ได้จัดตั้งแผนกอินโด - แปซิฟิกใหม่ ภายใต้กระทรวงการต่างประเทศ เพื่อบูรณาการงานด้านต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของนายเรนทระ โมที นายกรัฐมนตรีอินเดีย เกี่ยวข้องกับอินโด - แปซิฟิก ที่มีพื้นที่ครอบคลุม “จากชายฝั่งของแอฟริกาไปยังทวีปอเมริกา” ทำให้หน่วยงานของกระทรวงการต่างประเทศของอินเดียที่รับผิดชอบอินโด - แปซิฟิกเป็นจุดศูนย์กลางในการประสานกิจกรรม และเป็นหน่วยงานที่ทำงานระดับภูมิภาคหลายแห่ง ในภูมิภาคนี้ การสร้างหน่วยงานนี้ยังส่งสัญญาณไปยังพันธมิตรของอินเดีย โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาเพื่อพิจารณาความสำคัญของมหาสมุทรอินเดียตะวันตก ในปัจจุบันไม่รวมอยู่ในคำจำกัดความของสหรัฐอเมริกาของอินโด - แปซิฟิก เนื่องจากแนวคิดของอินโด - แปซิฟิกกลายเป็นส่วนสำคัญของนโยบายต่างประเทศของอินเดีย โดยมีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาวิสัยทัศน์ที่ใช้ร่วมกันของอินโด - แปซิฟิกที่เสรีและเปิดกว้างมากขึ้น^{๑๒}

แต่ในด้านความมั่นคงและการทหารแล้ว สถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างอินเดีย - ปากีสถาน ในห้วงเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.๒๐๑๙ อาจมีผลให้อินเดียหันมาทุ่มพลังอำนาจของชาติในการจัดการปัญหาความขัดแย้งกับปากีสถาน โดยทั้งสองฝ่ายได้มีการปะทะกัน มีการยิงปืนใหญ่ในบริเวณเมืองพูนธ์ แคว้นแคชเมียร์ทางฝั่งอินเดียอย่างดุเดือด ตามที่โฆษกกองทัพอินเดียได้แถลงว่ากองทัพอินเดียได้มีการยิงปืนใหญ่ตอบโต้ฝ่ายปากีสถานอย่างรุนแรง

^{๑๒} หัวแนวคิดสำคัญสำหรับ “โตะอินโด - แปซิฟิกแห่งใหม่ของกระทรวงการต่างประเทศอินเดีย” สืบค้นจาก <https://thediplomat.com/๒๐๑๙/๐๕/๕-big-ideas-for-the-indian-foreign-ministrys-new-indo-pacific-desk/>

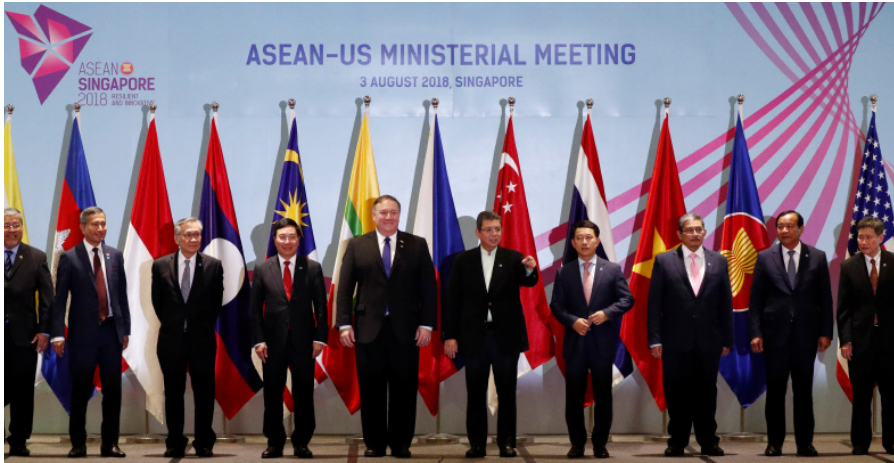
และมีประสิทธิภาพ การโจมตีดังกล่าวปะทุขึ้นเนื่องจาก Jaish - E - Mohammed (JEM) กลุ่มผู้ก่อการร้ายในปากีสถานที่อยากแยกแคว้นเมียร์ออกจากอินเดีย ได้วางแผนจะก่อเหตุโจมตีขึ้นอีก ในขณะที่ปากีสถานได้ปฏิเสธที่จะให้ที่พักพิงกับกลุ่ม JEM ที่ต่อต้านอินเดีย และมีความสัมพันธ์กับกลุ่มอัลกออิดะห์ ซึ่งถูกสหประชาชาติขึ้นทะเบียนรายชื่อกลุ่มก่อการร้ายตั้งแต่ปี ค.ศ.๒๐๐๑^{๑๓}

๒.๓.๔ ออสเตรเลีย ได้เผยแพร่ Foreign Policy White Paper ๒๐๑๗ เมื่อเดือนพฤศจิกายน ค.ศ.๒๐๑๗ เป็นครั้งแรกในรอบ ๑๔ ปี ซึ่งเป็นเอกสารที่กำหนดทิศทางดำเนินนโยบายต่างประเทศของออสเตรเลียใน ๑๐ ปีข้างหน้า ที่มุ่งให้ความสำคัญกับภูมิภาคอินโดแปซิฟิก โดยเอกสารดังกล่าวระบุถึงการเพิ่มบทบาทและความรับผิดชอบของออสเตรเลียในภูมิภาคนี้ เป้าหมายสำคัญคือการส่งเสริมความมั่นคงเปิดกว้าง และเจริญรุ่งเรือง รวมทั้งกล่าวถึงสถานะความเสี่ยงด้านความมั่นคงในทะเลจีนใต้จากบทบาทของจีนด้วย

๒.๓.๕ ประเทศสมาชิกอาเซียน ได้มีการเตรียมจุดยืนเกี่ยวกับ อินโด - แปซิฟิกไว้แล้ว ใจความสำคัญคืออินโด - แปซิฟิกหมายถึงอะไร ถึงแม้ยังไม่รู้ชัดในความหมาย แต่ร่างถ้อยแถลงซึ่งจัดทำโดยอินโดนีเซียย้ำท่าทีของอาเซียนว่า ไม่ว่าจะกลไกระใดก็ตามในย่านนี้ อาเซียนต้องเป็นศูนย์กลาง หรือที่พูดเป็นสำนวนว่า “อาเซียนต้องเป็นคนขับ ไม่ใช่ผู้โดยสารหลัก” ในเรื่อง ความเป็นศูนย์กลางของสารพัดกลไกแบบหลายฝ่าย ในภูมิภาค ไม่ว่าจะเวทีความมั่นคง (ASEAN Regional Forum) อีสต์เอเชียซัมมิตอาเซียนบวกสาม อาเซียนบวกหก แทบเรียกได้ว่าเป็นธรรมเนียมของอาเซียนไปแล้ว ดังนั้น ถ้ายุทธศาสตร์อินโด - แปซิฟิกคาดหวังการตอบรับจากอาเซียน คงต้องยอมรับหลักการที่ว่านี้

^{๑๓} สถานการณ์อินเดีย - ปากีสถาน สืบค้นจาก

<https://news.mthai.com/world-news/๗๑๑๒๓๘.html> // ๒๒ มี.ค.๖๒

ภาพที่ ๔ : การประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียน ครั้งที่ ๕๑ ระหว่างวันที่ ๑ - ๔ สิงหาคม ค.ศ.๒๐๑๘ ณ สาธารณรัฐสิงคโปร์ (นายไมค์ ปอมเปโอ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ คนที่ ๕ จากซ้าย) (ที่มา: Edgar Su/REUTERS เมื่อ ๔ สิงหาคม ๒๕๖๑)

สมาชิกอาเซียนทุกประเทศมีความสัมพันธ์กับจีน แต่ในระยะหลังผู้นำฟิลิปปินส์ ไทย กัมพูชา จะมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับจีนมากกว่าสมาชิกประเทศอื่น ๆ ในอาเซียนด้วยกัน ทั้งอาเซียนได้ยอมรับการจัดตั้ง RCEP อย่างเป็นเอกฉันท์ แลกเปลี่ยนการร่วมจากที่ประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศที่สิงคโปร์ ระหว่างวันที่ ๑ - ๔ สิงหาคม ค.ศ.๒๐๑๘ โดยให้คำมั่นต่อพันธะที่จะทำตามกฎกติกาการค้าของผู้นำกลุ่มความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (RCEP) กล่าวคือ “RCEP จะเป็นเสาหลักของความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจต่างประเทศของอาเซียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในห้วงเวลาที่การค้าโลกประสบความไม่แน่นอนสูงขึ้นเรื่อย ๆ”

สำหรับประเทศไทยต่อการปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์ของสหรัฐฯ ในครั้งนี้ ถือว่าเป็นการจัดวางน้ำหนักทางภูมิรัฐศาสตร์ครั้งใหญ่ อันส่งผลกระทบต่อ

ประเทศในภูมิภาคเอเชียโดยรวม และไทยได้ผลักดันร่างยุทธศาสตร์ให้ผ่านเป็นกฎหมายแล้ว ตามพระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.๒๕๖๐ ในกรอบระยะเวลา ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) กรณีนี้ไทยจะต้องปรับตัวเองให้เข้ากับการปรับยุทธศาสตร์ของสหรัฐฯ ด้วยหรือไม่ สาระสำคัญของยุทธศาสตร์ ๒๐ ปีของไทยเป็นประเด็นที่ถูกนำเสนอต่อการกำหนดอนาคตของประเทศไทย แม้มีนักวิชาการบางสำนักมองว่า “สหรัฐฯ ยังเป็นตัวแสดงหลัก” มิใช่เป็นสิ่งใหม่ นอกเหนือความคาดหมาย เนื่องจากไม่ว่าจะเกิดอะไรขึ้นในการเมืองโลก ความเป็นมหาอำนาจของสหรัฐฯ จะยังไม่เปลี่ยนแปลง หรือการวางน้ำหนักไว้กับการรวมตัวของ “กลุ่มประเทศเศรษฐกิจใหม่” หมายถึงกลุ่ม “BRICS” คือกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาที่มีการพัฒนาและการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ประกอบด้วยบราซิล รัสเซีย อินเดีย จีน และแอฟริกาใต้ อาจจะไม่ใช่ประเด็นสำคัญในโลกปัจจุบัน และอาจจะไม่ใช่จุดหลักของสถานการณ์ที่จะเป็น “พลวัตหลัก” ของการเปลี่ยนแปลงโลก การเปลี่ยนยุทธศาสตร์ของสหรัฐฯ ที่จะมีผลต่อการเปลี่ยนยุทธศาสตร์ของโลกอย่างแน่นอน ถึงกระนั้นไทยจะต้องเข้าใจความเปลี่ยนแปลงของโลกยุคนี้ และปรับยุทธศาสตร์ตามการเปลี่ยนแปลงของโลกเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงพลวัต ภูมิรัฐศาสตร์โลกต่อไป^{๑๔}

กล่าวโดยสรุปยุทธศาสตร์สหรัฐฯ จะเน้นความมั่นคงโดยมีเป้าหมายที่สำคัญต่อภูมิภาคเอเชีย คือ (๑) ความต้องการครองความเป็นมหาอำนาจ (๒) สกัดกั้นการขยายอิทธิพลของจีน (๓) การป้องกันไม่ให้ประเทศในเอเชียรวมกลุ่มกันโดยไม่มีสหรัฐฯ และ (๔) เรื่องผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจต่อภูมิภาคส่วนยุทธศาสตร์ ๒๐ ปีของไทย นอกเหนือจากด้านความมั่นคงจะมีในหลายมิติ เช่น ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม เป็นต้น

^{๑๔} ยุทธศาสตร์อเมริกา - ยุทธศาสตร์โลก ผลกระทบต่อยุทธศาสตร์ไทย สืบค้นจาก [//๑๒ เม.ย.๖๒](https://www.matichonweekly.com/column/article_๑๒๖๑๔๘)

ส่วนที่ ๓

การดำเนินการของอาเซียนเพื่อตอบสนอง
นโยบายอินโด - แปซิฟิก

เอกสารศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study)

ส่วนที่ ๓

การดำเนินการของอาเซียนเพื่อตอบสนองนโยบายอินโด - แปซิฟิก

“ยุทธศาสตร์อินโด - แปซิฟิก” เป็นแนวทางที่กำลังส่งสัญญาณถึงการจัดวางยุทธศาสตร์ใหม่ของสหรัฐต่อภูมิภาคเอเชียในต้นศตวรรษที่ ๒๑ และคำว่าเอเชียนี้ก็เป็นความหมายอย่างกว้างที่ครอบคลุมโดยรวมเอเชียทั้งหมด จนกลายเป็นข้อพิพาทอย่างมากถึงการนิยามพื้นที่ทางภูมิรัฐศาสตร์ใหม่ของผู้นำสหรัฐฯ ว่า “อินโด - แปซิฟิก” นี้ มีอาณาบริเวณที่มีผลกระทบต่อภูมิภาคอาเซียน ทั้งนี้ สหรัฐฯ ยังคงเป็นมหาอำนาจอันดับหนึ่งของโลก แนวโน้มของประธานาธิบดีทรัมป์ จะยังคงครองอำนาจต่อไปอีก ๑ - ๒ สมัย และยึดหลัก *อเมริกาต้องมาก่อน (American First)* ในการบริหารประเทศต่อไป นอกจากนี้ สหรัฐฯ ยังมีการเพิ่มงบประมาณทางทหาร เพื่อสร้างความแข็งแกร่ง และเพิ่มขีดความสามารถทางทหารทั้งเชิงรุกและเชิงรับ การดำเนินการของอาเซียนมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับสหรัฐฯ ดังมีรายละเอียด ดังนี้

๓.๑ ประเทศสมาชิกอาเซียน ผลประโยชน์แห่งชาติของสหรัฐฯ ที่จะต้องร่วมมือกับอาเซียน โดยเน้นการกระชับความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจกับอาเซียน อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ความสัมพันธ์กับอาเซียน จะราบรื่น แต่สหรัฐฯ ก็ต้องการให้อาเซียนเพิ่มประสิทธิภาพมากขึ้น ความพยายามที่จะไม่ให้ประเทศในเอเชียรวมกลุ่มกัน ซึ่งจะทำให้เอเชียมีอำนาจการต่อรองสูงขึ้น ยุทธศาสตร์ที่สหรัฐฯ ใช้กับเอเชียมาตลอด ปฏิญญาความร่วมมือในการต่อต้านการก่อการร้าย ระหว่างสหรัฐฯ กับอาเซียน เป็นความตกลงแรกและความตกลงเดียวระหว่างสหรัฐฯ กับอาเซียน อย่างไรก็ตาม สหรัฐฯ มีท่าทีที่ชัดเจนต่อประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และคาดว่าจะส่งผลกระทบต่อภูมิภาคในเชิงบวกเป็นการเสริมสร้างความร่วมมือในมิติต่าง ๆ โดยเฉพาะการเพิ่มโอกาสและช่องทางการค้าและการลงทุนให้กับทุกประเทศในภูมิภาคอาเซียน

ส่วนในเชิงลระดับความสัมพันธ์ของประเทศในภูมิภาคโดยเฉพาะความ
เชื่อมมั่นไว้วางใจจะหวางกันอาจถูกกระทบจากการแทรกแซงของประเทศ
มหาอำนาจ

๓.๒ เมียนมา เป็นประเทศในภูมิภาคที่มีแนวโน้มเคลื่อนไหวไปใน
ทิศทางที่ขัดแย้งกับสหรัฐฯ รัฐบาลทหารเมียนมายังคงถูกมองว่าเป็น เผด็จการ
และกดขี่ข่มเหงประชาชนพม่ามากขึ้นทุกที สหรัฐฯ กำลังหาหนทางที่จะบรรเทา
สถานการณ์ดังกล่าว ถึงแม้เรื่องพม่าจะเกี่ยวข้องกับเรื่องการละเมิดสิทธิ
มนุษยชน ซึ่งมีความชอบธรรมที่สหรัฐฯ และประชาคมระหว่างประเทศจะ
ต้องหามาตรการเพื่อหยุดยั้งการกระทำดังกล่าว สหรัฐฯ จะสร้างความชอบธรรม
ในการเพิ่มบทบาทของสหรัฐฯ ในภูมิภาค โดยเฉพาะบทบาททางด้านการทหาร
ซึ่งก็จะโยงไปสู่การบรรลุเป้าหมายใหญ่ นั่นก็คือการดำรงการครองความเป็น
เจ้าและการปิดล้อมและสกัดกั้นจีน

๓.๓ ฟิลิปปินส์ เป็นประเทศที่สหรัฐฯ ให้ความสำคัญเป็นพิเศษ เป็น
พันธมิตรทางการทหารกับสหรัฐฯ และมีความแน่นแฟ้นมากขึ้น เพราะกรณี
ปัญหากรณีทะเลจีนใต้ที่จีนกล่าวอ้างสิทธิ์อธิปไตยเหนือบริเวณ ๓.๕ ล้าน
ตารางกิโลเมตรของทะเลจีนใต้เกือบทั้งหมด ซึ่งทับซ้อนกับการอ้างสิทธิ์
บางส่วนในทะเลแห่งนี้ของฟิลิปปินส์ บรูไน มาเลเซีย เวียดนาม และ
ไต้หวัน บริเวณที่จีนกล่าวอ้างสิทธิ์ ซึ่งเรียกว่าบริเวณ “nine - dashed line” นั้น
ทางการจีนกล่าวว่าอาศัยแผนที่โบราณเป็นพื้นฐานความขัดแย้งในทะเลจีนใต้
บางส่วนนี้เป็นเรื่องที่มีมานานแล้ว แต่สภาพการณ์เลวลงในช่วงไม่กี่ปีมานี้
เมื่อจีนเคลื่อนไหวแสดงอำนาจเหนือบริเวณดังกล่าวอย่างเห็นได้ชัด ในเดือน
มกราคม ค.ศ.๒๐๑๓ ฟิลิปปินส์ยื่นคำร้องต่อศาลประจำอนุญาโตตุลาการ
คัดค้านการอ้างสิทธิ์ของจีน และกล่าวหาว่าการดำเนินการเชิงรุกต่าง ๆ ของ
จีนในทะเลจีนใต้ ขัดต่ออนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล (United
Nations Convention on the Law of The Sea : UNCLOS) ปี ค.ศ.๑๙๘๒
ซึ่งทั้งจีนและฟิลิปปินส์ได้ให้สัตยาบันไว้ จีนปฏิเสธที่จะเข้าร่วมกระบวนการ

ที่ศาล โดยให้เหตุผลว่าตนไม่มีพันธะผูกพันที่จะต้องทำเช่นนั้นตามอนุสัญญาฉบับนี้ รวมทั้งเป็นเรื่องเกี่ยวกับอธิปไตยของประเทศ ซึ่งไม่อยู่ในเขตอำนาจของศาลนี้^{๑๕}

๓.๔ เวียดนาม ความต้องการของเวียดนามที่ต้องการจะมีความสัมพันธ์ทางด้านกา​​รท​​าร​​ก​​กับ​​ส​​ห​​ร​​ฐ​​์​​ ที่​​ไ​​ก​​ล​​์​​ช​​ิด​​ก​​ัน​​ม​​าก​​ข​​ึ​​น​​ ส​​ห​​ร​​ฐ​​์​​ ก็​​ก​​ำลัง​​ส​​น​​บ​​ส​​น​​ุ​​น​​ให้​​เว​​ียดนาม​​เข้า​​เป็น​​สมา​​ชิก​​ของ​​องค์​​การ​​การ​​ค้า​​โลก​​ (World Trade Organization : WTO) เวียดนามมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อผลประโยชน์ของสหรัฐฯ ในภูมิภาค ทั้งนี้ เวียดนามมีประวัติศาสตร์อันขมขื่นกับจีนมานานับพันปี เวียดนามจึงมีความหวาดระแวงจีน และไม่ชอบจีนมาโดยตลอด

๓.๕ สิงคโปร์ เป็นประเทศที่สนับสนุนให้สหรัฐฯ คงบทบาททางด้านความมั่นคง ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และครอบคลุมความมั่นคง ยุทธศาสตร์ดังกล่าวก็จะครอบคลุมความเป็นหุ้นส่วนทั้งทางด้านความมั่นคง และเศรษฐกิจระหว่างประเทศทั้งสอง สิงคโปร์และสหรัฐฯ ได้ลงนามในข้อตกลงเขตการค้าเสรี (Free Trade Area : FTA) ไปแล้ว สิงคโปร์จึงเป็นประเทศแรกในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มี FTA กับสหรัฐฯ ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ และสิงคโปร์ถือได้ว่าเป็นความสัมพันธ์ที่ดีที่สุดความสัมพันธ์หนึ่งของประเทศในเอเชีย สิงคโปร์ทราบดีว่าเป็นประเทศเล็ก จึงมีความเปราะบางด้านความมั่นคงยุทธศาสตร์ของสิงคโปร์ จึงต้องพยายามดึงเอามหาอำนาจนอกภูมิภาคมาถ่วงดุลกับมหาอำนาจในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สิงคโปร์จึงพยายามอย่างมากที่จะใกล้ชิดกับสหรัฐฯ และขณะนี้ก็อาจจะกล่าวได้ว่าสิงคโปร์ ในทางพฤตินัยได้กลายเป็นพันธมิตรประเทศที่สาม กับสหรัฐฯ ในภูมิภาคนี้

^{๑๕} ไขปมความขัดแย้งทะเลจีนใต้ “จีน - ฟิลิปปินส์” ก่อนคำตัดสินของศาลระหว่างประเทศ สืบค้นจาก <https://www.voathai.com/a/philippines-china-maritime-dispute-explainer-nm/๓๓๕๖๖๖๖.html>

๓.๖ ไทย เนื่องจากในอดีตบรรพบุรุษของไทยได้เดินทางมาปักหลักที่ประเทศไทยในปัจจุบัน หลังจากนั้นเป็นเวลา ๓๐๐ - ๔๐๐ ปี ไทยกลายเป็นประเทศที่มีความสำคัญมากทางภูมิรัฐศาสตร์และภูมิรัฐศาสตร์ โดยในปี ค.ศ. ๒๐๑๔ ที่ผ่านมา นายกรัฐมนตรีของไทยได้เข้าร่วมประชุม ที่สหรัฐฯ ในหัวข้อนโยบายอินโด - แปซิฟิก โดยสหรัฐฯ เห็นความสำคัญของไทยมากและสังเกตว่าไทยจะเข้าร่วมหรือไม่ แต่อย่างไรก็ตามสหรัฐฯ มองว่าไทยเป็นแนวหน้าของนโยบายอินโด - แปซิฟิก^{๑๖} ทั้งนี้ไทยมีความสัมพันธ์ทวิภาคีกับสหรัฐฯ อย่างแน่นแฟ้น ในสงครามต่อต้านการก่อการร้ายนั้น ประเทศไทยก็ได้เป็นพันธมิตรหลัก และได้ส่งกองกำลังร่วมกับกองกำลังนานาชาติ ทั้งในอัฟกานิสถาน และในอิรัก ไทยกับสหรัฐฯ ยังมีการซ้อมรบร่วม COBRA GOLD เป็นประจำทุกปี ซึ่งถือได้ว่าเป็นการซ้อมรบร่วมที่ใหญ่ที่สุดในเอเชีย ประเทศไทยก็ได้รับมอบสถานะพันธมิตรนอกนาโต้ ด้วยเหตุผลในการพัฒนาการของ USINDOPACOM ประเทศไทยควรมีจุดยืนของตนเอง ดังนี้

๓.๖.๑ ไทยควรดำเนินบทบาทความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ยึดหลักการสร้างดุลยภาพระหว่างมหาอำนาจแบบไม่เลือกข้าง และไม่ควรมให้มหาอำนาจมีอิทธิพลหรือมาเอาเปรียบได้ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของชาติเป็นหลักและดำเนินนโยบายเชิงสร้างสรรค์

๓.๖.๒ ไทยควรผลักดันให้มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจในภูมิภาคให้ประสบความสำเร็จ ดังเช่นกลุ่มองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนาของกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว (Organization for Economic Co-operation and Development : OECD)

^{๑๖} สรุปโครงการสนทนาปัญหายุทธศาสตร์ ครั้งที่ ๓/๒๕๖๒ เรื่อง “ประเด็นความท้าทายทางยุทธศาสตร์ที่จะมีผลกระทบต่อโลก ภูมิภาค และอาเซียนในอนาคตอันใกล้” วันจันทร์ที่ ๑๑ ก.พ.๖๒ เวลา ๑๓๐๐ - ๑๖๐๐ ณ ห้องประชุม ศศย.สปท.

๓.๖.๓ บทบาทของไทยในฐานะประธานอาเซียนในปี ค.ศ.๒๐๑๙ ควรมีบทบาทนำในการความเป็นหนึ่งเดียวกัน (Unity) และคงไว้ซึ่งการรักษาความเป็นแกนกลางของอาเซียน (ASEAN Centrality) เพื่อถ่วงดุลมหาอำนาจ จีนและสหรัฐฯ โดยเลือกใช้ประโยชน์จากประเทศที่เป็นผู้เล่นในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ เช่น อินเดีย เกาหลี ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย เป็นต้น

ส่วนที่ ๔

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ส่วนที่ ๔

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

นโยบายอินโด - แปซิฟิก สามารถบอกถึงแนวคิดทางภูมิรัฐศาสตร์ของนโยบาย ดังจะเห็นได้ถึงยุทธศาสตร์ของสหรัฐฯ ในอดีตที่เรียกภูมิภาคเอเชียว่า “เอเชีย - แปซิฟิก” เพื่อให้เห็นถึงพื้นที่ของความสนใจทางภูมิรัฐศาสตร์ที่มีนัยยะถึงภาคพื้นทวีปเอเชียและมหาสมุทรแปซิฟิกควบคู่กันไป เพราะในทางยุทธศาสตร์มหาสมุทรแปซิฟิกอาจจะเปรียบเทียบกับ “ทะเลสาบอเมริกัน” (The American Lake) ที่สหรัฐฯ ให้ความสำคัญอย่างมาก ซึ่งจะเห็นได้จากชื่อกองบัญชาการกองทัพสหรัฐฯ ในภูมิภาคนี้คือ “กองบัญชาการภาคพื้นแปซิฟิก” (The Pacific Command หรือ PACOM) อันเป็นหนึ่งในกองบัญชาการยุทธบริเวณหลักของสหรัฐฯ ในเวทีโลก

๔.๑ บทสรุป

๑) กองบัญชาการภาคพื้นอินโด - แปซิฟิก หรือ USINDOPACOM เป็นหน่วยงานทางทหารหน่วยแรกของสหรัฐฯ ที่มีการเปลี่ยนแปลงชื่อของหน่วยงาน ทั้งนี้ เป็นยุทธวิธีที่ถูกนำมาใช้เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับนโยบายการเปิดเสรีในภูมิภาคอินโด - แปซิฟิก (Free and Open Indo - Pacific Strategy: FOIP) ที่มุ่งเน้นไปที่ความมั่นคงโดยเฉพาะความมั่นคงทางทะเลและปิดล้อมการขยายอิทธิพลของจีน แม้ว่า นายเจมส์ แมททิส รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมสหรัฐฯ ได้ประกาศว่าการเปลี่ยนชื่อครั้งนี้เป็นการปรับเปลี่ยนในเชิงสัญลักษณ์ เพื่อให้แสดงถึงพื้นที่ความรับผิดชอบของกองบัญชาการภาคพื้นแปซิฟิกให้ชัดเจนยิ่งขึ้น แต่ยืนยันว่าจะไม่มีการเคลื่อนย้ายกำลังทหารหรือยุทธโธปกรณ์ใดๆ รวมทั้งไม่ได้สะท้อนการเปลี่ยนแปลงด้านยุทธศาสตร์ของกองทัพสหรัฐฯ นอกจากนี้จะไม่มีผลต่อพื้นที่ความรับผิดชอบและการบัญชาการต่างๆ เนื่องจากเวลานี้ Pacific Command ได้ปฏิบัติภารกิจครอบคลุมถึงมหาสมุทรอินเดียอยู่แล้ว

๒) ในช่วงที่ผ่านมา กระทรวงกลาโหมสหรัฐฯ มักใช้คำว่า “อินโด - แปซิฟิก” ในการสื่อถึงภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ซึ่งเป็นความพยายามให้ความสำคัญกับมหาสมุทรอินเดียมากขึ้น รวมทั้งยังเป็นการแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันดีระหว่างสหรัฐฯ กับอินเดีย ทั้งนี้ สหรัฐฯ ต้องการกระชับความสัมพันธ์กับประเทศต่าง ๆ ในพื้นที่บริเวณอินโด - แปซิฟิกมากขึ้นผ่านการให้ความร่วมมือต่าง ๆ เช่น การฝึกคอบร้าโกลด์ ๑๙ ในห้วงเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.๒๐๑๙ ขณะที่กองทัพสาธารณรัฐประชาชนจีน ก็ได้ส่งกำลังพลและยุทโธปกรณ์เข้าร่วมในการฝึกนี้ด้วยในส่วนของความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและบรรเทาภัยพิบัติ (Humanitarian Assistance and Disaster Relief : HADR) ด้วย

๓) อย่างไรก็ตาม สหรัฐฯ และจีนมีทิศทางความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นหลังจากการพบปะกันระหว่าง พลเอก เว่ย เฟิงเหอ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมสาธารณรัฐประชาชนจีน กับนายเจมส์ แมตทิส รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมสหรัฐฯ เมื่อช่วงปลายวันที่ ๙ พฤศจิกายน ค.ศ.๒๐๑๘ ที่กรุงวอชิงตัน ดีซี ซึ่งนับได้ว่าเป็นความก้าวหน้าทางความสัมพันธ์ในเชิงบวก รวมทั้งกระชับการประสานงานระหว่างกันให้มีความแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการคลี่คลายปัญหาในทะเลจีนใต้

๔) อินเดียเป็นตัวแปรสำคัญต่อความสำเร็จของการผลักดันแนวคิดอินโด - แปซิฟิก เนื่องจากมีที่ตั้งอยู่กึ่งกลางของภูมิภาคมีขนาดเศรษฐกิจที่ขยายตัวต่อเนื่องและรวดเร็ว

๕) นโยบายออสเตรเลียต่อภูมิภาคอินโด - แปซิฟิก ได้แก่ การดำเนินความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกาและจีน การแก้ไขปัญหาข้อพิพาทและประเด็นความมั่นคงในภูมิภาค การเพิ่มขีดความสามารถทางเศรษฐกิจของออสเตรเลียในตลาดโลก รวมทั้งการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างออสเตรเลียและไทย

๖) ในส่วนของญี่ปุ่นจะมุ่งให้ความสนใจไปที่อินเดียและแอฟริกาเป็นสำคัญ โดยให้ความร่วมมือกับอินเดีย ในการผลักดัน (AAGC : Asia -

Africa Growth Corridor) เพื่อมุ่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานมาตรฐานสูง (Quality Infrastructure) ในขณะเดียวกัน ญี่ปุ่นยังให้ความสำคัญกับการให้ความช่วยเหลือแอฟริกาเพื่อการพัฒนาประเทศทั้งด้านการเมืองและเศรษฐกิจบนพื้นฐานหลักการไม่แทรกแซงกิจการภายในระหว่างกันอีกด้วย

๔.๒ ข้อเสนอแนะ

๑) ด้วยสถานการณ์ในภูมิภาคอินโด - แปซิฟิกอยู่ระหว่างการเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ประเทศ ไทยควรติดตามสถานการณ์ แนวโน้ม และท่าทีของประเทศสมาชิกต่าง ๆ ในภูมิภาคอย่างใกล้ชิดผ่านการรวบรวมข้อมูลข่าวสารทุกช่องทาง ตลอดจนจากเจ้าหน้าที่ของไทย ซึ่งปฏิบัติงานอยู่ในภูมิภาคดังกล่าว

๒) ในระยะเวลาอันใกล้นี้ ไทยควรยึดถือผลประโยชน์แห่งชาติ และควรให้การสนับสนุนในกรอบของผลประโยชน์ร่วมกัน (Mutual Interests) ในการสนับสนุนหรือไม่สนับสนุนต่อแนวคิดอินโด - แปซิฟิก (Indo - Pacific) ขณะเดียวกันควรให้ความร่วมมือตามกรอบแนวคิด “ความริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (BRI)” ที่ดำเนินการอยู่

๓) อินเดียเป็นประเทศที่มีขนาดเศรษฐกิจที่ใหญ่เป็นอันดับ ๓ ของโลก มีศักยภาพด้านการทหารและเศรษฐกิจ จะมีบทบาทในการผลักดันนโยบายอินโด - แปซิฟิก ไทยควรมองเป็นโอกาสในการร่วมมือกันเพื่อโอกาสทางเศรษฐกิจและธุรกิจกับอินเดียอีกด้วย

๔) ในฐานะที่ไทยเป็นประธานอาเซียนในปี ค.ศ.๒๐๑๙ จึงควรใช้บทบาทดังกล่าวในการสร้างความเป็นปึกแผ่นและเอกภาพในอาเซียน (ASEAN Centrality) และใช้แนวทางพหุภาคี (Multilateral) ในการสร้างความร่วมมือกับประเทศมหาอำนาจทั้งในภูมิภาคและนอกภูมิภาคอย่างสมดุล (Balancing)

๕) กองทัพ/หน่วยงานความมั่นคงควรมองสถานการณ์ และเตรียมรับมือกับนโยบายอินโด - แปซิฟิก โดยติดตามสถานการณ์ แนวโน้ม และท่าทีของประเทศสมาชิกต่าง ๆ ในภูมิภาคอย่างใกล้ชิดผ่านการรวบรวมข้อมูล

ข่าวสารทุกช่องทาง ตลอดจนจากเจ้าหน้าที่ของไทย ซึ่งปฏิบัติงานอยู่ในภูมิภาคดังกล่าว โดยไทยควรสนับสนุนทั้งสองแนวคิดทั้ง “แนวคิดอินโด - แปซิฟิก (Indo - Pacific)” และ “กรอบแนวคิดความริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (BRI)” เพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งชาติและผลประโยชน์ร่วมกันกับประเทศผู้มีส่วนร่วมอื่น ๆ

บรรณานุกรม

๑. การเดินเรือของอินเดียในทะเลเอเชีย สืบค้นจาก Baruah, D. M. (๒๐๑๗). *India in Maritime Asia. In Realising the Indo-Pacific: Tasks for India's Reegration* (pp. ๑๕-๑๖) Perth: USAsia Center

อ้างใน จุลสารความมั่นคงศึกษา ฉบับที่ ๒๐๒ (ตุลาคม -- ธันวาคม ๒๕๖๑) สนับสนุนการพิมพ์โดย สถาบันการข่าวกรอง สำนักข่าวกรองแห่งชาติ (หน้า ๘)

๒. มหาวิทยาลัยมลายา สืบค้นจาก

<https://umexpert.um.edu.my/ngeow-c>

๓. การเสวนาในประเด็นการเชื่อมต่อความเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียนกับ เอเชีย-แปซิฟิกและอินโด - แปซิฟิก “Connecting the ASEAN Connectivity to the Asia-Pacific and the Indo-Pacific” ในงานเสวนาประชาคมอาเซียนของ รัฐสภา ครั้งที่ ๔ และงานสัปดาห์จุฬาฯ อาเซียน ครั้งที่ ๗ วันพฤหัสบดีที่ ๒ ส.ค.๖๑ เวลา ๑๐.๓๐ น.

ณ อาคารเฉลิมราชกุมารี ๖๐ พรรษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สืบค้นจาก https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_news.php?nid=๕๐๒๒๗&filename=index_gov_datainfo

๔. การเปลี่ยนชื่อเป็น USINDOPACOM สืบค้นจาก <https://www.militarytimes.com/news/your- military/๒๐๑๘/ ๐๕/๓๐/indo-pacom-it-is-pacific-command-gets-renamed/>

๕. การบังคับบัญชา USINDOPACOM สืบค้นจาก <https://www.voathai.com/a/us-indo-pacific- command/๔๔๑๖๘๔๓.html>

๖. กองบัญชาการภาคพื้นอินโด - แปซิฟิก สืบค้นจาก

<http://www.pacom.mil/About-USINDOPACOM/USPACOM-Area-of-Responsibility>

๗. คำสั่งการเปลี่ยนชื่อจาก อินโด - แปซิฟิก เป็น INDOPACOM สืบค้นจาก <https://www.militarytimes.com/news/your-military/2018/05/30/indo-pacom-it-is-pacific-command-gets-renamed/>

๘. การเผชิญหน้าระหว่างเรือรบจีนและเรือรบสหรัฐฯ สืบค้นจาก <http://www.thaiairborne.com/news/the-chinese-destroyer-swerved-in-front-of-the-american-ship/>.

๙. Trump กับยุทธศาสตร์ Indo - Pacific สืบค้นจาก

<https://www.politico.com/story/2017/11/07/trump-asia-indo-pacific-244658> ที่มา : หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์ ฉบับวันที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๖๑

๑๐, ๑๑ ปิยณัฐ สร้อยคำ. (๒๕๖๑). ยุทธศาสตร์สองมหาสมุทร: อินเดียนกับอินโด-แปซิฟิก. จุลสารความมั่นคงศึกษา ฉบับที่ ๒๐๒ (ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๖๑) สนับสนุนการพิมพ์โดย สถาบันการข่าวกรอง สำนักข่าวกรองแห่งชาติ.

๑๒. ห้าแนวคิดสำคัญสำหรับ “โต๊ะอินโด - แปซิฟิกแห่งใหม่” ของกระทรวงการต่างประเทศอินเดีย” สืบค้นจาก

<https://thediplomat.com/2018/05/05-big-ideas-for-the-indian-foreign-ministrys-new-indo-pacific-desk/>

๑๓. สถานการณ์อินเดีย - ปากีสถาน สืบค้นจาก

<https://news.mthai.com/world-news/๗๑๑๒๓๘.html> // ๒๒ มี.ค.๖๒

๑๔. ยุทธศาสตร์อเมริกา - ยุทธศาสตร์โลก ผลกระทบต่อยุทธศาสตร์ไทย

สืบค้นจาก https://www.matichonweekly.com/column/article_๑๒๖๑๔๘
//๑๒ เม.ย.๖๒

๑๕. ไขปมความขัดแย้งทะเลจีนใต้ “จีน - ฟิลิปปินส์” ก่อนคำตัดสินของ

ศาลระหว่างประเทศ สืบค้นจาก <https://www.voathai.com/a/philippines-china-maritime-dispute-explainer-nm/๓๓๕๖๖๖๖.html>

๑๖. สรุปโครงการสนทนาปัญหายุทธศาสตร์ ครั้งที่ ๓/๒๕๖๒ เรื่อง “ประเด็นความท้าทายทางยุทธศาสตร์ที่จะมีผลกระทบต่อโลก ภูมิภาค และอาเซียนในอนาคตอันใกล้” วันจันทร์ที่ ๑๑ ก.พ.๖๒ เวลา ๑๓๐๐ - ๑๖๐๐ ณ ห้องประชุม ศศย.สปท.

๑๗. สรุปโครงการสนทนายุทธศาสตร์ระดับผู้บริหาร ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๒ ครั้งที่ ๑/๖๒ เรื่อง บทบาทของไทยบนเส้นทางระหว่างยุทธศาสตร์มหาอำนาจสหรัฐฯ-จีน วันจันทร์ที่ ๑๙ พ.ย.๖๑ เวลา ๐๙๐๐ - ๑๖๐๐ ณ ห้องรับรอง ๖๑ ชั้น ๖

